k. III.
5163

M. EMINESCU

CALIN NEBUNUL

IMPRIMERIA C. F. R. BUCUREŞTI

407

8R.09 : 8R-1+-34
Microfilm

M. EMINESCU

...d se ia...
mută acasă.

CĂLIN NEBUNUL

407
1687

BIBLIOTECA
DOCUMENTARĂ
ORAŞUL FIATRA NEAMŢ

IMPRIMERIA C. F. R. BUCUREŞTI

k. III.
5163

Extras din revista *Lanuri* Buc. Decembrie 1934.

Călin Nebunul

Model şi creaţie.

Bogat material poporan, strânsă înşiruire a evenimentelor, personagii legendare variate ca fire şi purtare, numeroase situaţii în stare să pună în mişcare imaginaţia, toate acestea se găsesc în basmul *Călin Nebunul* şi justifică râvna lui Eminescu de a-l ridica la adevărată operă poetică.

Procesul de creaţie se poate studia. In Ms. 2258 fol. 180 se găseşte rezumatul sumar al basmului. De sigur nu fără intenţie a înscris Eminescu aceste însemnări care-i fixau în memorie personagiile şi acţiunile. Mai târziu poetul a avut un nou prilej, poate că singur l-a căutat, de-a asculta basmul şi de data aceasta, după dictare, îl transcrie în Ms. 2284 fol. 14—26, cu prescurtări de cuvinte şi chiar cu greşeli ortografice survenite din graba de-a urmări pe povestitor. Plecând de la acest text, a scris versurile în diferite redacţii pe care le aflăm în Ms. 2262, 2254 şi 2276 b, şi în sfârşit întregul basm versificat ni-i înfăţişat în Ms. 2268. Chiar şi după transcrierea aci, Eminescu a introdus noi prefaceri pe care cercetătorul literar curios de munca de perfecţionare a poetului, le poate urmări în manuscris.

Comparaţia între modelul poporan şi poemul aşa cum l-a creat Eminescu, arată nu numai înţelegerea pe care-a avut-o poetul în materie de literatură populară, dar şi însuşirile lui artistice.

Eminescu reţine din basmul poporan tot ce este expresie caracteristică: „la soare te puteai uita, da la dânsele ba“, „mai era cum mai era“, „cât de cât să nu se deie“, „a lua de chică“, „iaca cum şi iaca cum“ etc. la care adaogă cuvinte scoase tot din comoara limbii populare. Respectul pentru materialul din model merge uneori atât de departe, încât poetul nu face decât să schimbe ordinea cuvintelor spre a ajunge la ritm şi rimă.

Un exemplu de virtuozitate ni-l oferă transpunerea în versuri a sfârșitului basmului. In modelul poporan găsim textul: „și eram și eu acolo.... și ei au făcut o ulcicuță de papară și m'c dat pe uș-afară, de mie mi-a fost ciudă și m'am dus în grajd și mi-am ales un cal cu șeaua de aur, cu trupu de criță, cu picioarele de ceară, cu coada de fuior, cu capul de curechiu, cu ochii de neghină, ș-am pornit p'un deal de cremene: picioarele se topiau, coada-i pârâia, ochii pocniau, ș'am încălicat pe-o prăjină și ți-am spus o minciună, ș'am încălicat pe o poartă și ți-am spus-o toată". Acest text e astfel transpus:

Fui și eu.... Dar cum făcură o ulcică cu păpară,
Mi-au bătut căciula 'n creștet și m'au dat pe ușă-afară.
Mă 'nciudai urât. In grajduri pusei mâna pe-un cal graur,
Cu picioarele de ceară și cu șeaua numai aur,
De fuior îi era coada, capu-i era de curechiu,
Avea ochii de neghină și gândaci avea'n urechi.
Ș'am pornit pe-un deal de cremeni..... picioarele se topiau,
Coada pârâie 'ndărătu-i, ochi'n capul lui pocniau.
Cum văzui că nu-i de bine încălicai pe-o prăjină
Și mergând pe ea de-a hale v'am spus și eu o minciună
Și încălicând pe-o șea, v'am spus-o toată așa.

Poetul respectă și ritmul interior al vorbirei din basmul poporan: „I, Călin Nebun, lung a mai fost și noaptea asta" (v. 240), „Acu ce să facă el? foc nu-i. S'o luat el și mergea așa supărat prin pădure" (v. 105-107)", „Da el când a auzit așa, numai el știa inima lui, că dă să ierți mata, cinstita fața matale, era a lui. Da mă rog, bade, ajută-mi...." (v. 659-661). Cu fidelitate e urmată înlănțuirea întâmplărilor din basm. Eminescu introduce elemente noi de cadru, desvoltă situații numai schițate, aduce și schimbări de amănunte, dar tot ce e esențial ca peripeție pornește direct dela model. Când face mici schimbări în ordinea amănuntelor, e numai pentru a mări interesul. Astfel în modelul poporan Călin ajunge întâi la pădurea de aur și în urmă numai la cea de aramă. Intervertind ordinea, poetul scoate efecte artistice mult mai variate.

Eminescu e atent la tot ce-i element supraomenesc în basm, la tot ce poate avânta imaginația și ridica sufletul într'o lume de legendă și feerie. Intreagă această lume cu oameni năzdrăvani, cu smei și smeoaice, cu deslănțuiri vijelioase de forță și de șiretenie, cu palate de aur, cu apă vie și zâne de răpitoare frumusețe, e clădită în fața noastră în nimbul unor variate și colorate imagini poetice. Cu acest element fantastic se îmbină mediul țărănesc. Impăratul din basm stăpânește peste un sat, iar când vrea „să stea de vorbă cu țara" iese pe prispă. Intâlnirea lui Călin cu frații săi, după eliberarea celor trei fete de

'mpărat și uciderea smeilor, are loc la margine de codru, sub bolta înstelată. Frații și fetele ascultă isprăvile lui Călin într'o colibă învăluită de pălpăirile focului într'o groapă. Modelul poporan nu dă nici o indicație pentru pasaj. Sunt aci lucruri parcă văzute și întipărite în mintea unui poet care-a cunoscut viața muncitorilor de țară siliți adesea de împrejurări să petreacă nopțile în plină natură, în vecinătatea focurilor aprinse. Călin Nebunul și fratele său de cruce se îmbracă cu ițari și cu cojoc, adună alune într'o basma pistruită și așa se'nfățișează la Roș Impărat tocmai când curtea răsuna de chiote și alaiu de nuntă. Un pasaj în care întâlnim elemente de viață rustică indicate și de model, e întâlnirea lui Călin cu fiul său. Ni se spune aci: „Când a ajuns el la casa tătâne-său, era un palat strașnic ș-un cârd de porci și-i păștea un băețel de vr'o șapte ani". Eminescu introduce prefaceri fără să schimbe esențial caracterul pasajului. Scena de nespusă grație a întâlnirii lui Călin cu iubita care-l aștepta de ani de zile, nu are nimic corespunzător în model și tot așa descrierea colibei de țară în care fata își ducea amărâta-i existență. Aci avem o artistică evocare a unui bordei sărăcăcios dar pitoresc, tablou din care nu lipsește nimic caracteristic mediului rustic asupra căruia plutește vălul poeziei aruncat de un suflet care de multe ori va fi contemplat realitatea vieții de țară.

Nimic desarmonic în îmbinarea fantasticului cu simplitatea rustică. Unde însă se vede și mai bine intenția poetului de-a nu se depărta de mediul țărănesc, oricât i-ar fi de năzdrăvane ori de împărătești personagiile, e îndreptarea direct spre poezia poporană în doinele de jale prin care fetele de'mpărat își exprimă tristețea inimelor.

In cântecul primei fete sunt versuri luate chiar din unele culegeri poporane ale lui Eminescu. Versurile:

La noi în fereastră
Ca o pasăre măiastră

le întâlnim cu forme puțin deosebite în mai multe culegeri, în Ms. 2262 f. 147 și'n 2262 f. 66. Motivul se găsește și'n culegerile Elenei Sevastos. (*Frunzuleana de doi fagi* pg. 215). Versurile 270-271, 274-277 au la bază culegerea poporană din Ms. 2284 f. 54 v. unde găsim versurile:

Inima'n mine-i tot slabă
Pentru tine mândră dragă.....
O vai lacrămile mele
Cum se varsă de cu jele.....
Și vai picioarele mele
Pe unde-or să îmble ele.

Pentru sfârșitul cântecului (v. 284-291) Eminescu s'a inspirat din culegerea din Ms. 2284 f. 60 v.-61. Aci feciorul luat la oaste își exprimă părerea de rău că n'a murit de mic:

Când tu, maică, m'ai făcut
Să mă fi luat de-o mână,
Să mă fi dus la fântână,
Să mă fi țipat în apă—
Apoi eu m'aș fi'nnecată,
Dumnezeu te-ar fi iertată,
Că n'aș îmbla lumea toată.

Eminescu a introdus prefaceri adaptând versurile cu tema din basm, dar n'a schimbat nimic esențial în culegerea poporană. Pentru acest cântec poetul a procedat prin combinarea unor elemente caracteristice luate din diferite culegeri.

Același procedeu e și pentru cântecul fetei mijlocii. Pentru v. 344-347 are ca model culegerea din Ms. 2284 f. 55:

Așa-mi vine când și când
Să mă iau pe drum plângând,
Cine m'o vedea să-mi creadă
Ș'a mele patimi să vadă.

Pentru v. 352-355, altă culegere din același loc:

Frunză verde din grădină
Arde inima în mine
Și n'am cui să mă jelesc
Să spun pe cine doresc.

Pentru versurile finale 356-359, altă culegere din Ms. 2284 f. 63 v.

Mult mă mir, maică, de tine
De ce m'ai făcut pe mine,
Că nu m'ai făcut nici de-un bine,
Numai de-a îmbla pe lume.

Prin mici prefaceri, juxtapuneri și intenționate contaminări de texte din diferite culegeri, s'a ajuns la un duios cântec de jale.

Și pentru cântecul fetei mici Eminescu a recurs tot la isvorul poporan. Nu fără intenție artistică spune poetul că vrăjit de cântecul fetei, Călin are viziunea satului lui și a unei șezători la care se doinește. In adevăr acest al treilea cântec e cel mai apropiat de literatura populară. Eminescu nu mai combină elemente disparate, ci redă cu mici prefaceri o parte dintr'o doină pe care-o aflăm în Ms. 2284 f. 54 v.

Mândră, mândră, draga mea
Ajungă-te jelea mea,
Să te-ajungă-un dor şi-un drag,
Să şezi toată ziua'n prag
Cu firuţ băgat în ac
Şi tu să nu poţi împunge
Pân' nu-i suspina şi plânge
Şi tu să-ţi aduci aminte,
Mândră, de-a noastre cuvinte.....

Poemul lui Eminescu are strânsă legătură cu modelul poporan ce l-a inspirat. Valoarea estetică a lui *Călin Nebunul* e însă mult superioară modelului, iar puterea de creaţie a poetului merită aşa dar să fie cercetată în diferitele ei înfăţişări.

Pornind de la indicaţii din model ori de la invenţii proprii, Eminescu dă o amplă desvoltare elementului imaginativ şi dinamic. Chiar de la 'nceput, în prezentarea celor trei fete de împărat, poetul dă textului o frumuseţe pe care'n forma populară n'o avea şi nu putem pretinde să-o fi avut. Textul în proză enunţă: „Era odat'un Impărat ş'avea trei fete şi erau aşa de frumoase de la soare te puteai uita, da la dânsele ba. Acu cele două era cum era, da cea mijlocie nici se mai povesteşte frumuseţea ei" Transpunând textul în versuri, Eminescu recurge la frumoase comparaţii, dar se pare că s'a inspirat şi din începutul basmului *Amor* şi *Psyche* de Apuleius: Erant in quadam civitate rex et regina. Hi tres numero filias forma conspicuas habuere. Sed maiores quidem natu quamvis gratissima specie, idonee tamen celebrari posse laudibus humanis credebantur, at vero puellae iunioris tam praecipua, tam praeclara pulcritudo nec exprimi ac ne sufficienter quidem laudari sermonis humani penuria poterat".

Elementul esenţial al textului, imposibilitatea de-a exprima frumuseţa prin cuvânt, e pus de Eminescu în legătură cu primele două fete, iar pentru a treia găseşte un alt termen de caracterizare „cine-i cată'n faţă moare" pe care-l ia direct dintr'un model poporan cules de el însuşi în ms. 2285 f. 48 v. -49 şi 2284 f. 57 v.

Basmul poporan enunţă sumar pe cei trei smei care fiind refuzaţi, răpesc fetele împăratului. Eminescu ni-i înfăţişează în toată scânteietoarea lor tinereţe şi voinicie. Răpirea-i arătată în basm prin cuvintele: „s'o făcut un nor mare şi nu s'o mai văzut nici ei, nici fetele". Eminescu prin întrebări, răspunsuri, exclamări dă mişcare acţiunii şi produce imaginea unei adevărate furtuni.

Basmul indică ajungerea lui Călin şi a smeilor la palatul lui Roş Impărat. E de-ajuns aceasta pentru poet ca să desfăşure unul din acele peisagii care-i înfrumuseţează opera: luna

ieșind din codri, umbrele întinse pe pământ, stelele tremurânde, domurile multicolone ale norilor, scânteierea văilor, cetatea înălțându-se din stâncă, uriașii ce se cațără. E notat tot ce poate reda mișcarea, tot ce înviorează priveliștea. O puternică imaginație vizuală, un armonios amestec de culori, lumini și umbre, un tablou însuflețit de mișcare pe care-o urmărim cu atenția încordată. Asupra unei cetăți și unor uriași de fantasie poetul a revărsat toată poezia plină de mister a unei nopți de vară.

Un alt loc unde se vede bogata imaginație a lui Eminescu, e ajungerea lui Călin în odaia în care dormia visătoare fata de împărat. Basmul poporan ne spune: „Da era lună ș'o mândreță afară și luna *bătea* în casă unde dormia fata". Pornind de-aci Eminescu face o descriere plină de farmec, din care nu lipsește bătaia lunii, dar alături de ea totul prinde viață: pereții casei sub răsfrângerile luminii, fata zâmbind prin vis, pânza de păiajen tremurând și scânteind, patul înflorit, trupul de zăpadă al fecioarei. Tabloul din *Călin Nebunul* capătă noi frumuseți în *Călin*—file de poveste, unde cu ceia ce isvorăște din propria imaginație se combină armonios ecouri străine venite din Th. de Banville ori din *La Chute d'un ange* și *Le dernier chant de Childe Harold* a lui Lamartine, cum arată de curând d-l I. M. Rașcu[1]).

Pentru lupta dintre Călin și smeu (v. 315-323) basmul poporan nu dă nici un element poetic. Deslănțuirea supraomenească de forțe, încleștarea vijelioasă a celor doi luptători, răsfrângerea violentă a luptei asupra naturii înconjurătoare, toate elementele imaginative și dinamice sunt născute din fantasia creatoare a poetului. In literatura noastră nu găsim un al doilea exemplu în care să se exprime mai sobru încordul uriaș care trebue să-i aducă eroului victoria.

Marele talent al lui Eminescu se arată și'n descrierile care individualizează personagii și situații. Multă inventivitate verbală și expresii pregnante redau plastic portretul fizic și moral al împăratului după ce i-au fost răpite fetele. Legarea lui Decu-sară, Miez de Noapte și Zori de zi enunțată numai de model, e un prilej pentru poet de-a crea un capitol plin de haz care se răsfrânge și din vorbe și din acțiune. Cele trei fete de 'mpărat sunt prezintate de basmul poporan pe același plan. Plecând dela date elementare Eminescu crează nu numai personagii vii dar și situații fermecătoare prin grație și duioșie. Inseși cântecele fetelor nuanțează viața lor sufletească. Povestitorul poporan n'a avut inteligența artistică de-a scoate pe primul plan pe fata mijlocie, aceia care vrăjește sufletul lui Călin, ci ne spune doar: „Fata cea mijlocie făcea demâncat ș'aceia. Da el cum a văzut-o,

1) *Eminescu și Lamartine* în *Indreptar* I nr. 11 pg. 4.

i-a căzut strașnic de dragă". Eminescu plecând de la aceste date, face un impresionant tablou al frumuseței femenine; descrierea e lungă și-i vădit că poetul s'a complăcut în redarea cât mai multor amănunte. Ca să ajungă la închiegarea acestui pasaj în care unele versuri nu au forma definitivă, Eminescu, după cum dovedesc manuscrisele, a frământat îndelung textul. Convorbirea apoi între fată și Călin arată că avem în prezența noastră un suflet mai bogat în nuanțe, mai grațios în cochetăria lui feminină. Cât privește idilica scenă de dragoste întipărită de delicateță și sfială între fată și Călin (v. 514-521) ca și întâlnirea dela sfârșitul basmului unde cu adâncă pătrundere psihologică Eminescu notează toată gama de simțiri între uimire mută și bucurie însorită de lacrimi, sunt creații eminesciene cărora nu le găsim nimic corespunzător în modelul poporan. Convorbirile lui Călin cu smeii în captivitatea cărora erau fetele, sunt în basmul poporan lipsite de varietate, descărnate și de cel mai ușor element poetic. Eminescu dă individualitate fiecărui personaj înfățișându-ne pe primul smeu vorbăreț și înclinat spre glumă, sobru în expresie și îngâmfat pe al doilea iar pe-al treilea pornind lupta fără să-și piardă vremea stând de vorbă.

Astfel de pasaje scot în evidență prezența virtuală a puterii creatoare. Câtă deosebire între notația prozaică din basmul poporan și risipa de imaginație din poemul lui Eminescu! Ce transfigurare sufere textul model pentru a se ajunge la avalanșe de culori, lumini și umbre, la scânteierea 'n toată frumusețea a personagiilor, la armonia interioară care vrăjește, la deslănțuirea de forță care reține! Simpla întâmplare, auzirea unui basm care'n forma lui nu avea nimic deosebit de altele, a deșteptat în sufletul unui mare poet o lume nouă și a desvăluit imense resurse de imaginație plastică. Odată ajuns să surprindă esențialul în massa imperfectă a unui basm, Eminescu dă dovadă de o extraordinară capacitate de-a pătrunde natura specifică a scenelor, de-a le aduce mintal pe planul unei pseudo-realități pe care-o urmărește încordat, o *vede* intens desfășurată în propriul său suflet, se concentrează asupra ei și o fixează în cuvinte.

E impresionantă capacitatea poetului de-a înlănțui armonios imagini, de-a produce mai cu seamă sensații vizuale și motorii a cărora varietate concertată duce spre un efect unitar. Un exemplu mai mult de putere creatoare este lupta între smeu și Călin, sub formă de pară roșie și verde. Eminescu a avut indicația în modelul poporan: „Zice smăul: Hai, eu m'oiu face o pară roșă, tu te fă o pară verde. Da el cu asta a greșit că para roșă-i mai moale, para verde-i mai tare". Povestitorul popular face și nedibăcia de-a ne informa dinainte despre înfrângerea ce-o va suferi smeul. Eminescu elimină amănuntul inoportun și desvoltă însăși episodul luptei. E aci fantasma-

gorie de culori variate ca aspect și mișcare, e risipă de reflexe scânteietoare. E redată nu numai lupta amarnică învăluitoare ci și răsfrângerea ei asupra naturii înconjurătoare pe care-o *vedem* schimbându-și înfățișarea după poziția și sbuciumul celor două pare. Bogatele resurse poetice ale lui Eminescu se văd și din legătura intimă între eroi și natura împrejmuitoare. Când năzdrăvanul Călin trece prin pădure, aceasta *simte* prezența ființei excepționale și-și manifestă vraja în glasul murmurător al frunzelor, în alba lumină de lună ce pătrunde prin desișul arborilor, în apele săltând și scânteind ca un fulger.

Elementul poetic din *Călin Nebunul* vădește natura particulară a imaginației lui Eminescu. Basmul poporan oferă numai construcția scheletului care se imprimă cu rezonanțe particulare în mintea și imaginația poetului. Sub noua-i formă basmul e o creație interioară transpusă în material verbal, de o valoare cu totul deosebită de modelul inițial. Creația aceasta interioară, poetul o redă în expresie susceptibilă de perfecționări metodice urmărite cu stăruință și despre care manuscrisele sunt mărturie. Nu avem la Eminescu un geniu inventiv de subiect și situații, ci unul de originală combinație a unor imagini extrem de variate. Tot ce-i poezie în *Călin Nebunul* aparține lui Eminescu căci el a pus în încărnarea scheletului împrumutat o radicală originalitate.

Pe canavaua textului poporan Eminescu și-a desfășurat imensele-i resurse de imaginație, realizând tocmai aceia ce lipsia modelului: *viziunea poetică a lucrurilor*. Această viziune-i stăpânește sufletul, cu ea se desfată ochiul interior privind învăluite'n nimb personagii și evenimente. Poetul se încântă singur de ceiace isvorăște din adâncimi de care dânsul nu-și dădea seama și observă cum, prinzând viață, fiecare element își joacă rolul pe scena minții — pulbere de aur în razele imaginației. Pe această scenă înșiși uriașii smei ori năzdrăvanul Călin par ființe mărunte cu care fantasia se joacă în voie. O sfătoșenie la locul ei, un haz de bună calitate, o atmosferă de voioasă simpatie se desfășoară firesc și armonios, punând în evidență buna dispoziție a poetului, încântarea sufletului lui într'un joc plin de culoare și pitoresc. De aci reiese perfecta unitate sentimentală care domnește în întregul basm; elemente la care noi ajungem pe calea analizei, formau un singur tot unitar în actul creației interne.

Călin Nebunul n'a fost publicat de Eminescu și desigur că poetul avea intenția să-i mai aducă prefaceri. Găsim în el și imperfecțiuni: versuri cu acelaș cuvânt la rimă, multe rime prea ușoare, de câteva ori simple asonanțe, unele pasagii lipsite de concentrare. Cu toate aceste scăderi, basmul are prea multe, prea variate frumuseți ca să nu ocupe un loc important în activitatea poetului. El ne arată și munca de creație la Eminescu. Manuscrisele sunt dovada unei stăruitoare sforțări de perfec-

ţionare. Pentru unele versuri avem două şi trei forme; un cuvânt răsărit sub pana poetului aduce versuri neprevăzute şi face să isvorască imagini şi gânduri care cu o clipă înainte nu existau pentru poet şi care fără partea hazardului ar fi rămas în adâncimi nebănuite.

Eminescu crează cu luciditate căci schimbă, adaogă, suprimă, tinzând mereu spre mai bine. Materialul imaginativ venit pe neaşteptate e înscris pe hârtie dar e mereu prelucrat. Estetica romantică nu-şi poate găsi aci aplicaţia, căci nu din „voluptate", nu din „beţie" a inspiraţiei a reieşit *Călin Nebunul* aşa cum îl avem. Alături de o puternică imaginaţie este aci o inteligenţă lucidă, forţă naturală care combină date precise şi amănunte venite năvalnic, iar din fluctuaţia de imagini alege şi fixează utilul pânăce, scop unic, o lume ideală se întrupează în cuvânt.

D. Murărașu

Povestea versificată *Călin Nebunul* se află 'n întregime în ms. 2268 f. 1—14 v. începând dela sfârşitul caetului. De aci o transcriem adnotând-o cu primele forme din ms. (I). Se poate urmări procesul de elaborare al acestei poveşti. In ms. 2258 f. 180 găsim un rezumat sumar al poveştii pe care Em. o transcrie în întregime în proză în ms. 2284 f. 14—26. După acest text se face transpunerea în versuri. E deci fundamental greşită afirmaţia d-lui Tudor Vianu (în *Poesia lui Eminescu)* că poetul a versificat episoade răslețe din diferite basme populare culese de Ispirescu ori de alţii. Din redactarea cea mai veche ni s'au păstrat două foi: 157 şi 160 ms. 2262 (vers. 292—365). (II-a) (v. 366—385) (II b) şi foaia 72 bis ms. 2254 (vers. 386—421; 459—464), (III). Deşi răsleţite în două ms. aceste foi au făcut parte din acelaşi caet. Dintr'o nouă redactare ne-a rămas un fragment în ms. 2276 b f. 41 (vers. 719—727),(IV.). Foile care cuprindeau restul poeziei sau poate numai o bună parte din ea, au fost rupte din caet. Un alt fragment (v. 663—702), (V) în ms. 2284 f. 47 v.—48 v. După aceste ms. s'a făcut transcrierea povestii cu diferite prefaceri în ms. 2268, dar şi după transcriere s'au introdus noi schimbări pe cari le redăm în notă.

Călin (file de poveste) cuprinde pe lângă un fragment pe alocuri modificat din *Călin Nebunul,* şi părţi cu totul nouă. V. 200—223, 645—702 din *Călin Nebunul* le corespund în *Călin* — file de poveste V. 6—42, 157—198. *Călin Nebunul* a fost publicat întâia dată de Chendi în *Literatură populară.* Buc. 1902 pg. 124 şi următ.

Călin Nebunul.

Fost-a Impărat odată şi trei fete el avea,
Cât puteai privi la soare, da la ele ca mai ba.
Una decât alta este mai frumoasă de poveste,
Dar din ele-acuma două mai era cum mai era,
5 *Nu că doar ai putea spune, cumcă-a fost aşa ş'aşa,*
Nici o vorbă de poveste, cer cu stele presărat
Nu ajung la frumuseţea ăstor fete de'mpărat.
Dar deşi nu-ţi poţi da sama despre ele cu cuvântul.
Mintea tot le-atinge umbra, ochii lor i-ajunge gândul,
10 *Dar de cea mai mijlocie nici un gând să n'o măsoare,*
E o floare de pe mare, cine-i cată'n faţă moare.
Mulţi feciori de Impăraţi, de războinici lăudaţi
Le-au cerut ca s-o li-o dee, ca cu chipul de femee
Să'mpodoabe c'o icoană viaţa lor cea năsdrăvană,
15 *Da'mpăratul nici gândeşte să li dee-aşa comoară,*
Ale casei lui mai mândre şi mai trainice odoară.

Da'ntr'o seară'n drum de ţară cine dealul mi-l coboară?
Trei ficiori voinici de frunte ca trei şoimi voinici de munte,
Viu în zale îmbrăcaţi, pe cai negri 'ncălicaţi,

---

10 . . . . . zeu nici se mai povesteşte

Spiţelaţi, uşori ca vântul, de-o frumseţă 'ntunecoasă,
Au venit să-i ceară, Doamne, fetele cele frumoase.
Dar mai bine-ar fi să-i ceară tot belşugul de pe ţară!
Şi ce nu se pun de-i cer trei luceferi de pe cer!
De-ar putea, de n-ar putea, trei luceferi el li-ar da
Dară fetele lui ba. Unu-atunci din ei s'a dus
Şi în noaptea cea senină ca să fluere s'a pus.
Vine-un nour, ce-i de nour? Vine-un vânt, da ce-i de vânt?
Vine-o ploae de şivoae şi furtună pe pământ
Şi în nori hrăniţi de fulger şi prin râuri de scântei
Sboară fetele răpite duse'n lume de cei trei.
Scrie carte Impăratul, scoate veste'n ţara toată,
Cine s'ar găsi pe fete de la smei să i le scoată,
Să le iee de neveste şi cine s'ar ispiti
Toată 'mpărăţia mândră între ei vor împărţi.....
Nu-şi mai pieptăna nici capul de atâta supărare
Şi lăsase ca să-i crească peste piept o barbă mare,
Care cade jos în noduri ca şi câlţii ce nu-i perii,
Sta să crească iarbă'ntr'însa, s'îmble gâze ca puzderii.
Nu mai iese sara'n prispă să stea cu ţara de vorbă,
Ca un pomătuf de jalnic şi tăcut ca o cociorbă.
Şi-a uitat de mult luleaua şi cloceşte tot pe gânduri,
Doară plosca-l mai ocheşte de pe-a policioare-i scânduri.

Dar în satul cela'n care şedea Impăratul dornic
Era şi un (om) de samă, un fruntaş..... fusese vornic....
Avea trei ficiori din cari doi or fost cum or fi fost
Oameni harnici şi ca lumea, dar cel mic era un prost.
Câtu-i ziua şade'n vatră şi se joacă în cenuşă,
Prost ca gardul de răchită, şuiu ca clanţa de la uşă.
De vorbeşte, cine-ascultă? Ştie că nu-i de v'o samă,
Toţi îi zic: ne-aude Tontul, — da pe el Călin îl cheamă.
Cei doi fraţi se ispitiră şi au zis: haidem şi noi,
Dulce măr e'mpărăţia, de ne-a'ntoarce înapoi
Dumnezeu din calea lungă. — Cine-a fi să le găsiască,
Tot voinic din astă lume, de viţă pământenească!
Deci cum vrură să se ducă, zice prostul: Hai si eu!
Hai! că tot n'are ce face, ş-aşa îmblă teleleu,
Ne-a ţinea de-urît uitucul ş-a păzi la noapte focul.

Deci făcur'un arc puternic şi vorbiră că'n tot locul
Unde va cădea săgeata, ei să stee de popas.
Repezi atunci cel mare o săgeată din pârlaz.
Mers-au ca v'o două zile ş-au găsit. — Cel mijlociu
Aruncă şi tot pe-atâta, ba ş-o leacă mai târziu.
Dară când svârli nebunul, mers-au ei trei luni de-arând
Zi şi noapte pân'găsiră-a lui săgeată în pământ.
Ş-ajungând au scos amnarul, au scos cremene şi iască
Ca s'aţâţe foc în codru, să se'ntindă s'odihnească.
Dar întâi se sfătuiră că pe rând să stee pază
Şi pe foc să pue vreascuri, a se stinge să nu-l lase,
Hotărînd ca celui care va lăsa să se potoale,
Va lăsa să-i prindă noaptea, ei să-i pue capu'n poale.
Se culcară doi. Cel mare să păzească au rămas.
Dară pe la miez de noapte auzi'n văzduh un glas.
Vine-un smeu în solzi de criţă cu trei capete şi lui:
Cum de calci moşia tatei făr'de voia nimănui?

---

42 (Chiar) Doară . . . . .
54 . . . . . şi de viţă pământească.

Hai la luptă..... Se luptară şi-l lovi voinicul rău,
Făcu trei căpiţi de carne din trei capete de smeu
Şi când cei doi se treziră: uite voi cât aţi dormit
Ce mai lupt'avui grozavă şi ce treab'am isprăvit!
A rămas în noapte-a doua ca străjăriu cel mijlociu
Şi tot pe la miezul nopţii prin văsduh aude-un chiu
Şi prin vânt văzu cu-aripe sunătoare, fioroase,
Patru capete cumplite pe două umere groase.
Hai la luptă, măi voinice — cum făcuşi de te văzui,
Cum de calci moşia tatei făr'de voia nimănui?
Dar voinicul îl omoară şi ca vai de mama lui,
Patru clăi de carne face el din capetele lui.
Când cei doi iar se treziră, au văzut a lui ispravă,
Isbândirea strălucită dintr'o luptă-aşa grozavă.
Şi când iar i-apucă noaptea lui Călin de grijă-i dară
Să păziască bine focul de a nopţii crunte fiară.
Când acum în noaptea-a treia străjuia, Călin, deodată,
Auzi un vuet mare şi'nainte i s'arată
Cu opt capete cumplite un smeu mândru năsdrăvan
Cu ochi roşii de jăratec şi cu sufletul avan.
Haide-ha! Călin Nebune! Cum venişi nu te-i întoarce,
Nici s'a fierbe pentru tine, nici s'a ţese, nici s'a toarce.
Se luptă Călin Nebunul mai ca sufletul să-i stee,
Iară smeul cel puternic cât de cât să nu se dee,
El tăindu-i o ureche, cade'n foc un strop de sânge
Şi în noaptea cea adâncă tot jăratecul se stinge
Şi în negrul întuneric într'o luptă oarbă, crudă,
Mâni de fer în piept i'nfige — smeul ostenit asudă,
Gâfâie pe cele-opt gâturi, sub genunchi Călin îl ţine
Şi cu sabia-i rătează a lui capete păgâne.

Dar acuma-mi stă pe gânduri ce să facă el — foc nu e,
Fraţii să se trezească numai şi capul o să-i răpue.
S'a luat şi el şi merge supărat înspre pădure
Cu un hârb plin de funingini, subsuoară c'o săcure,
Să găsiască v'un cărbune. P'un copac înalt să sue,
Pe'ntinsori de codri negri aruncând privirea şue.
In adâncă depărtare el văzu zare de foc,
El coboară şi porneşte ca s'ajungă'n acel loc.
Intâlneşte-un om în drumu-i cam grăbit din cale-afară:
Bună noapte! — Ţam mitale! — Cum te chiamă? — De-cu-sară.
He-he-hei, mă de-cu-sară! Ean mai stai că nu-i aşa,
Ce caţi tu noaptea'n pădure, colinzi lumea iac'aşa?!
Cot la cot Călin îl leagă cu odgonul de un pom
Şi se cam mai duce. — Iată că în cale-i iar un om.
Bună noapte! — Ţam mitale! — Cine eşti? — Sunt miez-de-noapte.
Elelei! Ce caţi în codri, pepeni verzi şi stele coapte?
De-un copac şi p'esta-l leagă şi cum merge pe cărare,
Iar un om prin întuneric înaintea lui răsare.
Bună noapte! — Ţam mitale! — Cum te strigă? — Zori-de-zi.
Ei cumătre Zori de ziuă, ia opreşte-oleacă-aci,
Hai să stăm de vorbă-o ţâră, să mâncăm păsat cu lapte,
Vin încoa că bate lună — hai la umbră — tot îi noapte.
— Omule, ce-mi caţi pricină.... sunt grăbit..... — Ce-atâta grabă?

---

122 Iar un om prin întuneric chiar în cale îi răsare
123 Bună noapte! — Ţam mitale! — Cum te strigă? — Zori de ziuă.
124 Ei cumătre Zori de ziuă, am păsat pisat în piuă.
125 Hai să stăm de vorbă-o ţâră, să-l mâncăm că-i fert în lapte.

Ciorilor! ia nu mai spune, ştiu că nu ai nici o treabă!
Il legă şi pe acesta, că până va găsi foc,
130 Ziuă să nu se mai facă şi vremea să stea pe loc.
El ajunge. Intr'o groapă mare arde-un foc avan....
Pe-o părechi de pirosteie clocoteşte un cazan,
Doisprezece smei în juru-i dorm adânc întinşi pe burtă,
Imprejur de pirosteie se cocea o mare turtă
135 Şi'n cazan notând în zamă clocoteau v'o două vaci.
Hei, îşi zice năzdrăvanul, dete badea de colaci!
Şi deşi în faţa vetrei dorm şezând smeoaice mame,
El atins de-acea mireasmă a clocotitoarei zame,
Doi tăciuni luă în hârbu-i, un cărbune în lulea
140 Şi luând o bucăţică din o vacă ce fierbea
Iată curge-un strop ferbinte pe a unui smeu ureche,
Asta ţipă cu'ngrozire ca un bou împuns de streche.
Toţi treziţi pun pe el mâna, unu-l leagă, altu-l ţine,
Unu-i ţasală pe glavă, cetluindu-l colea bine.
145 Sfătuesc ca să-l omoare. — Da mă rog Domniilor voastre,
Cine şi-ar mai pune mintea cu aşa obrazuri proaste
Cumu-s eu, Măria Voastră! Mă lăsaţi că-s om sărac,
De când sunt n'am văzt turaua, nici măcar dela petac.
Zise unul către dânsul: Dacă tu ne-i putea face
150 Fata'mpăratului Roşu s-o luăm, poţi merge'n pace.
— Ce n'o luaţi Dumnia-voastră, că sunteţi mai tari, mai mulţi?
— Ei pe noi ne simte'ndată ce ne-apropiem desculţi,
Suntem duhuri necurate şi 'mpăratul cela Roş
Are'n vatră în cenuşă un căţel şi un cucoş;
155 Năsdrăvani-s, bată-i naiba, cum ne simt îi vezi că 'ndrugă,
Unul bate, altul cântă.... şi-o tulim urît de fugă.
Să s-apropie nu poate decât omul pământean.
De-i aşa, poi las pe mine..... zise Strolea cel viclean.
Il desleagă şi-l urmează... El văzu atunci legat
160 Un voinic care când vede că smeii s'au depărtat,
Se smuci lăsând în urmă a lui mâni şi'n codru piere.

Luna iese dintre codri, noaptea toată stă s'o vadă,
Zugrăveşte umbre negre peste giulgiuri de zăpadă
Şi mereu ea le lungeşte şi suind pe cer le mută,
165 Parcă faţa-i cuvioasă e cu ceară învăscută
Şi cu neguri îmbrăcate-s lan, dumbravă şi pădure,
Stele galben tremurânde mişcă'n negurele sure,
Intră'n domele de nouri argintii multicoloane,
De-a lor rugă-i plină noaptea, a lor dulci şi mari icoane
170 Imple văile de lacrimi de-un sclipit împrăsciet
Când în cârduri cuvioase sus pe cer se mişcă'ncet.
Inrădăcinată'n munte cu trunchi lungi de neagră stâncă.
Repezită mult în aer din prăpastia adâncă,
A'mpăratului cel roşu stă măreaţa cetăţue,
175 Poalele-i în văi de codru, fruntea'n ceruri îi se sue.
Şi prin arcurile 'nguste făclii roşii de răşină
Negrul nopţii îl pătează cu bolnava lor lumină,
Rănind asprul întuneric din a salelor lungi bolţi,
Zugrăvind în noaptea clară a ei muchi şi a ei colţi.

---

144 Unu-l piersecă oleacă, cetluindu-l colea bine.
De-asupra acestei forme găsim notată afară de „ţasălă pe glavă" şi forma „...i ţasălă pădurea".
155 Năsdrăvani-s bată-i naiba, de venim în vârfu-opincii
156 Cela bate, iesta cântă,..... şi-o tulim urît de fugă.
175 Codrii poalele-i îmbracă.....

180 Pe cărări săpate 'n stâncă smeii şi Călin se sue,
Numai luna îi îmbracă cu lumina ei gălbue
Şi pândind trec uriaşii de pe-o stâncă pe-altă stâncă,
Intr'o sură depărtare murmură valea adâncă,
Numai pe păreţii netezi ai stâncimii îndelunge
185 Ei arunc' umbre gheboase, uriaşe, negre, lunge,
Ce în şiruri tupilate după ei se mişcă, pare,
Noaptea 'ntinde măreţia-i, lunca doarme, lunca moare,
Şi călcând încet cu greul lor s'apropie'n tăcere,
Ei ajung la poarta mare ferecată cu putere,
190 Ce nu-i om s'o poată trece. Dar Călin suit pe zid:
Hai veniţi smeilor, zice, poarta nu pot s'o deschid,
Dară unul câte unul v'oiu lua colea de chică
Şi pe sus vă trec în curte.... Abia-apucă să li-o zică
Şi ei unul câte unul s'apropie — şi de-arândul
195 El la fiecare-i taie capul de chică ţiindu-l
Ş-a lor trupuri moarte-aruncă răşchiete în ogradă
Şi în urmă sare dânsul, ca să vadă, ce-a să vadă?
Impăratul de zid straşnic şi de poartă ce avea,
Ferestrile stau deschise şi uşile se crăpa.

200 Scări bătute'n pietre scumpe repede voinicul sue
Intră'n casele frumoase din înalta cetăţue,
Pe covoare moi el calcă, intră în acea odae
Care-i plină de a lunei blândă, tainică bătae.
Pe păreţi icoane mândre zugrăvite'n umbră par
205 Cum că chipur'le din ele dintre codri mari răsar.
Pe un pat de flori frumoase, proaspete şi ude încă
Doarme fata cea vestită şi'n visarea ei adâncă,
Ea zâmbind îşi mişcă dulce a ei buze mici, subţiri,
Innecată de lumină şi miros de trandafiri,
210 Iar din pod pân'în podele un paingân de smarald
A ţesut pânza subţire, tremurând în aer cald,
Şi în care luna bate de sclipeşte viorie
Şi-o încarcă cu o bură, diamantoasă sălbărie.
Şi prin mreaj'asta vrăjită vedeai patul ei de flori,
215 Ea cu umeri de zăpadă şi cu părul lucitoriu
Şi mai goală este'n somnu-i, numai bolta naltă, sură
A ferestrei este rece şi simţirea nu o fură,
Dar de pânz 'acoperită-i cu un colb de piatră scumpă.
S'apropie 'ncet voinicul şi cu mâna va s'o rumpă,
220 Apoi lin o dă'ntr'o parte, peste fată se înclină,
Pune gura lui ferbinte pe-a ei buze ce suspină,
Ia inelul ei cel mândru de pe degetul cel mic....
Şi se'ntoarce în codreana-i noapte tânărul voinic.

Lângă smeii morţi când trece, limbile le taie el,
225 Le adună sângerânde şi le pune'n testemel,
Trece zidul şi porneşte iar la drum pân'ce ajunge
La cazanul care fierbe în mijlocul verzii lunce.
Pe-o smeoaică mum'o taie, pe-alta o scăpă în pripă,
Ia din nou în hârb tăciune ş'un cărbune pune'n pipă;

---

181 Numai luna-i luminează.....
185 Ei aruncă umbre grele, schilodite.....
La fol. 4 v. în margine sunt două versuri în legătură cu descrierea cetăţii:
Şi'n această aiurire (a naturei) s'ăst încântec de nespus,
Numai murii morti si negri stau cu chipul lor ursuz.
213 Incărcată de o bură, diamantoasa sălbărie.
Intre versurile 216—217, fără legătură cu acestea, sunt intercalate două versuri din care unul singur e lizibil: „Tot trăeşte deşi totul e în somn coprins şi tace".

Ia cazanul într'un deget şi în altul el ia turtă
Şi se'ntoarce iar la fraţii, fluerând cu minte scurtă
Toate cântecele rele ce'n viaţă-i le cântară....
Deslegă pe Zori-de-ziuă, Miez-de-noapte, De-cu-sară,
Din cazanul care-l duce, dându-le de drum merinde,
Abia-ajunge-unde dorm fraţii, abia focul îl aprinde,
Ziua cea întârziată năvăli din răsputeri
Şi ca repezit în aer soarele se'nalţă'n cer.
Fraţii lui atât dormiră cât intrase în pământ
De un stânjin şi-i împluse frunza adunată'n vânt.
Se treziră. I! Căline, lungă fu şi noaptea asta,
Dar nimic el nu le spune, ce făcuse'n vremea-aceasta,
Ci plecând ei mai departe tot Călin arcu 'ncordează
Şi sburătuind săgeata trece'n lume ca o rază,
Vâjâe'n văzduh cumplită, ei urmează unde-i cheamă,
Pân'ajung în faptul nopţii la pădurea de aramă.
Măi fărtaţi — Călin le zice — nu-ţi putea trece prin crânguri
Şi prin codri işti de — aramă, rămâneţi aicia singuri,
Vă clădiţi ici o colibă, vă săpaţi groapă de vatră,
Singurel voi merge numai pe cărările de piatră,
Să vedem ce-a fi de mine. Ei se pun de îl ascultă
Şi el trece în pădure făr'a perde vorbă multă
Şi la orice pas ei face, codrul simţitor răsună
Şi prin mrejele de frunze glasuri trec ca o furtună.
Căci o strună-i orice creangă şi o limbă-i orice frunză,
Luna doar, trecând prin ceruri, voind codrul să-l pătrunză,
Imple noaptea-i arămie cu mari dunge de omăt
Pe sub cari răscolite, fulger apele încet.
Şi de-odată'n codrul mândru el aude de departe
Răsunând un glas de fată, ce venia din lunci deşarte
Şi urechia i-o desmeardă; el ascultă sub un trunchiu
Şi cântarea dureroasă îl pătrunde în rărunchi:

Greeruş ce cânţi în lună
Când pădurea sună,
Cum nu ştii ce am în mine
Greere străine?
Că te-ai duce de-ai ajunge
Noaptea de te-ai plânge,
Ca o pasăre măiastră
La noi în fereastră.
Vai de picioarele mele
Pe-unde îmblă ele!
Vai de ochişorii mei
Pe-unde îmblă ei!
Inima'n mine-i bolnavă,
Floare de dumbravă,
Şi vai lacrimile mele,
Cum le vărs cu jele!
— Du-te greer ,du-te greer,
Pân'la munte'n creer
Şi priveşte 'nduioşată
Zarea depărtată,
Lumea 'ntreagă o colindă,
Mergi la noi în grindă,
Spune-i mamii: Ce-am făcut
De m'a mai născut,
Căci ar fi făcut mai bine
Să mă ia de mâne,

Prefăcută că mă scapă
Să m'arunce'n apă,
Căci de cer ai fi iertată
Şi de lumea toată

Naintează şi o vede lângă apa arămie,
Culegând flori amorţite de pe maluri cenuşie
Şi punându-le în poala grea de florile de peatră.
Lumineazā luna'n ceruri ca un foc pe-o mare vatră,
Colţii munţilor ce rupţi-s, uriaşe stânci de cremeni,
Ce păreţii şi-i ridică îndărătnici, suri, asemeni,
Vântul care trece'n şuer, noaptea sură şi bolnavă
Implu cu sălbătăcie arămoasa-acea dumbravă.
—Bună vreme, fată mândră de'mpărat, Călin îi zice.
Mulţumim, răspunse dânsa, tinerel flăcău voinice!
Ce caţi tu? Ce vânt te-aduce? Nu ştii că om pământean
Nu poate călca pădurea de bărbatul meu avan?...
Ştiu fetiţă'mpărătiţă, dar nici frică n'am, nici teamă
Că el smeu e şi puternic, dar şi eu — Călin mă cheamă!
Cum vorbeşte, iată smeul vine iute ca un vânt,
Cu o falcă'n cer el vine şi cu una pe pământ.
— Bună vreme, smeu de câne! — Mulţămesc Călin-Nebune!
— Am venit să-ţi iau nevasta.... — De-i putea de ce nu? Bune
Sunt de zis ce-ţi vine'n minte ,dar mai greu e să le faci,
Smeul codrilor de-aramă nu te-aşteaptă cu colaci!
Eu mânânc patru cuptoare, patru boi mi-ajung abia
Şi de vin patru antaluri abia trag la o măsea.
— Nici că'mi pasă! Şi la luptă în dumbravă ei se scoală,
Se apucă de copacii tremurau de'nvălmăşeală,
Tremură sub ei pământul de-a lor pasuri apăsate,
Scapără cremenea neagră a stâncimei detunate!
Crunt Călin de mijloc l-îmflă, pân'la vârf de brazi îl urcă,
Ca pe-un lemn el îl trânteşte, prin copaci trupul i'ncurcă
Şi'n genunchi apoi l-îndoaie ca pe-un vreascur ce îl frânge,
I se îmflă muşchii vineţi de oţel pe când îl strânge
Şi lovit, perzând simţirea, smeul ca o muscă moare,

---

293 (Culegând la flori de peatră amorţite din dumbravă) II-a
Culegând flori amorţite de pe maluri cenuşie
295 Lumina luna pe ceruri ca un foc pe-o mare vatră
296 Colţii munţilor ce rupţi-s, a lor stânce mari de cremeni
297 Indărătnici munţi ce'nalţă fruntea lor în cer asemeni
298 Vântul care trece'n suer, luna'n cerul sur bolnavă
301 Mulţămim (D-tale) răspunse dânsa, tinerel (mândru) flăcău voinice.
302 Ce caţi tu? Ce vânt te-aduce? Tu ştii că om pământean
303 (N'a călcat) Nu poate călca pădurea(asta) de bărbatul meu avan
305 . . . . . dar (pe mine) şi cu.....
306 Cum vorbesc iată şi smeul.....
309 Am venit să-ţi iau pe fată....
310 Sunt de spus....
311 Hai la luptă măi voinice, să vedem cine-o învinge
312 . . . . . patru vaci mi-ajung abia I
(Eu mânânc patru cuptoare pâni de grâu, patru vaci fripte) II-a
. . . . . patru vaci mi-ajung abia
313 . . . . . (eu le pun), (îmi ajung la) eu le pun pe o măsea.
314 . . . . . în dumbrava de aramă
316 Tremura sub ei pământul şi (de) pasuri apăsate
317 Scăpăra . . . . . .
318 . . . . . prin copaci trupul i'ncurcă
319 Il trânteşte în pământul cel pietros ca pe o furcă
320 Şi'n genunchi el îl îndoaie ca pe-un vreascur când îi rupi
321 Şi cu pumnul lui cel tare cu muschi vineţi de otel
'El în frunte îl loveşte de îl face usurel.
322 . . . . . Smeul ca o gâză moare

Ce lovită este iarna de-o scânteie de ninsoare.
— Să-mi rămâi cu bine fată, eu mă duc să cat acum
Cele două sori a tale.... Se porni din nou la drum.
Trece codrii de aramă, de departe vede-albind
Şi aude glasul mândru al pădurilor de-argint.

Noaptea'n rouă e scăldată, lucioli pe lacuri sboară,
Lumea umbrei, umbra lumei se amestec', se'nfăşoară
In pădurea argintoasă iarba pare de omăt,
Flori albastre tremur'ude în văzduhul tămâet,
Pare că şi trunchii mândri poartă suflete sub coajă,
Ce suspină printre ramuri cu a glasului lor vrajă
Crengile sunt ca vioare printre care vântul trece,
Frunze sun ca clopoţeii, trezind ceasul doisprezece,
Şi prin albul întuneric al pădurii de argint,
Vezi isvoare sdrumicate peste prund întunecind
Şi sărind în bulgări fluizi pe pietrişul din răstoace
In cuibar rotit de ape peste cari luna zace.
El aude-un cântec dulce, plin de lacrimi şi de noduri,
Doină de simţire ruptă ca jelania'n prohoduri,
Implând codrul de zăpadă, sufletu-i de-o jale mare,
Pare-i că din piept de fată cântă o priveghitoare:

Aşa-mi vine când şi când
Să mă iau pe drum plângând,
Lumea ce-a fi să mă vadă
Nici să poată să nu-mi creadă.
In zadar mă mai jălesc,
Vara vine, codrii cresc,
In zadar m'aş bucura
Iarna iar s'or scutura
Şi de-mi vine, de nu-mi vine
Tot arde inima 'n mine.
Nici n'am cui să mă jălesc
Să spun pe cine doresc
Mult mă mir, Doamne, de mine
Cum nu m'ai luat la tine,
Mult mă mir ce-oi fi gândit,
Ce-am făcut, de n'am murit....

In văzduhul plin de-a nopţii moale luminoasă ploaie

---

323 . . . . . (de un fulger) de-o scânteie de ninsoar
324 (Ei rămâi) Să-mi rămâi cu bine...
325 Cele dou surori a tale. Se porni astfel la drum.
327 . . . . . al pădurii de argint
328 Pânzării învăpăiete de zăpadă viorie
329 Luna moaie'n ape-albastre şi le'ntinde pe câmpie,
S'adun flori în şezătoare fir de raze ca să rumpă
Şi să coase'n haina nopţii boabe mari de peatră scumpă.
330 Şi'n pădurea argintoasă iarbă (?...) pare de omăt (moale)
331 (O presară flori albastre strălucite)
(Numai flori) Flori albastre tremu'ude prin văzduhul tămâ
332 (Orice creangă e-c vioară, vine a frunzelor sunt strune)
(S'o cântare) (S'o murmură înnoată)
Pare că şi trunchii mândri poartă suflete sub coajă.
333 Ce respiră printre ramuri cu a glasurilor vrajă
335 . . . . . când e ceasul doisprezece
339 In cuibar (de apă vie) rotit de apă.....
341 Cântec de simţire ruptă ca jelanii de prohoduri.
358 (Nu ştiu, doamne) Mult mă mir ce am gândit
360 (El tot trece înainte şi'n văzduhul vioriu)
(El tot trece şi'n văzduhul cel curat ca apa'n rouă)
In văzduhul plin de-a nopţii moale luminoasă ploaie.

El văzu o fată mândră, îmbrăcată'n lunge straie
De argint, ce stau ca umezi pe-a ei trup care tresare,
Ca o creangă mlădioasă sub a vântului suflare.
Naltă e, subţire este, ochii mari adânci ridică,
Părul ei de aur moale până la călcâie-i pică
Şi cu poalele ei albe şterge stelele-i senine,
Lacrimi lungi ce curg pe faţa-i ca şi fire diamantine.
Nu uita cumcă seninul cerului este în aştri,
Nu uita că'n lacrimi este taina ochilor albaştri.
E frumos pe când din cerul plin de-o sântă bogăţie
Cade-o lacrimă frumoasă în adânca vecinicie,
Dar de cad rănite toate, ceru-i negru şi pustiu,
Nu-i nălţime, nu-i albastru, e o noapte de sicriu.
Stea ce cade taie lumea ca o lacrimă de-argint,
Pe seninul cer albastru frumos lacrimile-l prind,
Şi din când în când vărsate frumos lacrime te prind,
Dar de seci întreg isvorul, vai de ochiul tău cel blând!

---

361 El văzu (fecioara) o fată mândră....
362 (De argint ce stau lipite).
De argint ce stau ca umezi pe-a ei trup ce se'ndoieşte
366 (Cu o mână ţine poala ei cea albă şi îşi sterge) II b.
Şi cu poala ei cea albă (ea îşi lacrimile) sterge stelele-i senine 1
367 (A ei lacrimi lungi din ochii cari curg şi curg mereu)
Lacrimi lungi ce curg pe faţa-i ca şi fire diamantine 2
Ah nu plânge dulce fată (şi îţi) şi nu stoarce-acea lumină 3
Care ochii tăi îi împle de-un senin fără de fund. 4
Nu vezi că prin ochi îţi curge sângele de trandafiri. 5

In margine la acest vers:

Nu vezi că prin lacrimi curge adâncimea nesfârşită,
Din diamanţii tăi albaştri curge noaptea minunată.

Apoi urmează:

(Ce-au murit să împle dulce)
Ce prin marmura-ţi trecut-a în obrajii tăi subţiri? 6
Nu vezi că prin ei îţi curge acea tainică zăpadă 7
Ce ţesută'n a ta faţă nimeni vrednic nu-i s-o vadă? 8
Nu se cade lumii acestea să sărute acea ninsoare 9
Tu eşti floarea fermecată, cine-ţi cată'n faţă moare 10
368 Nu uita cumcă seninul 11
Cerului este în astri 12
369 Nu uita că'n lacrimi este 13
Taina ochilor albaştri 14
370 E frumos că din (stele) seninul 15
Plin de-o sântă bogăţie, 16
371 Cade-o lacrimă de aur 17
In adânca vecinicie 18
372 Dar de cad rănite n'ar fi noapte I
Dar de cad rănite toate II b 19
Nu e noapte ce rămâne 20
373 (Intuneric fără)
Nu-i nălţime sau albastru 21
E-o îngustă 'ntunecime 22
Noaptea stelelor s'a lunei 23
Noaptea oglinzilor de riu 24
Nu e noaptea cea (îngustă) mocnită 25
Şi cea oarbă de sicriu 26
374 (Rar să cadă ca o steauă)
(Rar să cadă şi taie)
(Ca o stea ce taie)
Stea ce cade taie noaptea 27
Ca o lacrimă de-argint 28
375 Şi seninul cer albastru 29
Frumos lacrimile-l prind. 30
376 Şi din când în când vărsate 31
Frumos (lacrime-ţi (sed) (stau) lacrime te prind 32
377 Dar de seci întreg isvorul 33
Vai de (tine suflet blând) ochiul tău cel blând. 34

Prin diamanții tăi se scurge sânge fin de trandafiri
Și zăpada viorie din obrajii tăi subțiri —
Curge noaptea lor albastră, a lor dulce vecinicie,
Ce ușor se poate stinge prin plânsorile pustie.
Cine e nerod să ardă în cărbune-o piatră rară
Și eterna-i strălucire s'o strivească într'o pară!
Tu-ți arzi ochii și frumseța — infinitul lor se stinge
Și nu știi ce răpești lumii! Ah nu plânge, ah nu plânge!

Astfel el se socotește. I-a căzut atât de dragă
Cât ar fi îmflat în spate pentru ea lumea întreagă.
— Bună vremea, fată mândră de'mpărat..... Mulțam voinice,
Dar ce vânt te bate'ncoace și ce rău te-aduce-aice?
Zise ea zâmbind — de multă vreme zâmbea 'ntâia dată,
Căci și ei îi cade drag el, deși n'ar vrea s'o arate,
Știe ea de ce îi place, ca să n'o prindă de veste
Ce frumos îl află dânsa, cum îi stă, ce drag îi este!
Dar de-odată spăimântată de un sunet, ea îi spune:
Fugi că dac'a veni smeul, viața ta o va răpune!
Vie numai! zise dânsul.... ș'om vedea atunci cum plouă,
Nu se dă Călin săracul, nici cu una nici cu două.
Și de-odată peste codrii de argint vine în sbor
Smeul falnic care mișcă cu aripa vârful lor,
Peste vârfurile 'nalte parcă sborul lui îl simți
Frunzărimea cea mișcată de aripele-i cu zimți.
— Bună vreme, smeu de câne! — Mulțămesc Călin Nebun!
— Am venit să-ți iau nevasta! — Ba să vezi ce-oi sta să-ți spun!
Opt cuptoare mânc de pâne și opt boi și opt antale
Abia sunt un prânz puternic pentru trupul meu în zale.
Și vrei să te bați cu mine? — Nici că'mi pasă! — Aide dară!
Sună frunza sgomotoasă, codrul din adânc trăsare,
Tremură mai surd pământul, oasele parcă se rup,
Când vânjoși și'ndoaie dânșii a lor brațe și-a lor trup,
Dar Călin în sus l-ardică și-l trântește la pământ
De sun oasele ca hărburi și sbor aripele'n vânt.

---

378 (Ah! nu-ti scurge tu prin ochi-ti)
Scurgi încet prin ochi albastri 35
Sânge fin de trandafiri 36
379 Și zăpada viorie 37
Din obrajii tăi subtiri 38
380 Și scurgi noaptea lor albastră 39
Dulcea lor eternitate 40
381 Ce usor se poate stinge 41
Prin'plânsuri îndelungate 42
Nu vezi tu că frumusețea 43
Toată'n lacrime treçe 44
De rămâne o statue 45
Oarbă, palidă și rece? 46
382 (Ah de-aceia (taci) (nu plânge) (nu-ți arde)
Cine e nerod să ardă 47
(Diamantul) în cărbuni (peatra rară) diamantul rar 48
383 Și eterna-i strălucire 49
S'o strivească în zadar! 50
384 Tu-ti arzi ochii și frumsetea 51
Dulcea noapte-a lor se stinge. 52
385 Cum nu stii ce răpesti lumei! 53
Ah! nu plânge, ah! nu plânge. 54
387 (S'o mângâie el pe)
Cât s'o mângâie pe umeri ai fi dat lumea întreagă III
390 . . . . . De multă vreme (zâmbetul de'ntâi) zâmbise întâi
400 Și de-asupra peste vârfuri (se aude de departe) parcă sborul.....
401 Frunzăria cea.....
403 Am venit să-ti iau pe fată.....
408 (Sună) Tremură mai surd pământul (parcă) oasele parcă se rup
411 De sun oasele-i ca hârburi.... .

Il omoară. Apoi zice: Rămâi fata mea cu bine,
Merg să scap pe sora mare şi să auzim de bine.

Trece selbele-argintoase, trece-o vale-un colcântaur
415 Până vede dinainte-i răsărind pădurea de-aur.
Mult frumoasă e pădurea cu-a ei trunchi de aur roş
Ce în frunza lor cea moale suspinau întunecoşi.
Iarba lin călătoreşte, o peteală stătătoare
Ce sclipind cu mii de raze sub al nopţii dulce soare,
420 Poartă'n galbenele-i unde spice de mărgăritare,
Flori de mac ce îmflă noaptea capul lor cel roş şi mare
Numai fluturi mici albaştri şi mari roiuri de albine
Curg în râuri sclipitoare de luciri diamantine,
Ş'împlu aerul cel dulce de cristal şi de răcoare,
425 A popoarelor de muşte sărbători murmuitoare.
Iar aude-un cântec mândru care codrul îl trezeşte,
Parcă frunzele-l repetă, parcă vântul tot îl creşte,
Şi'nainte-i parcă vede satul lui şi i se pare
C'auzea doinind o fată chiar la ei în şezătoare:

430 Maică, maică, draga mea
Ajungă-te jalea mea,
Să te-ajung'un dor şi-un drag,
Să şezi toată ziua'n prag
Cu firuţ băgat în ac
435 Şi tu să nu poţi împunge
Pân'nu-i suspina şi plânge,
Pân'nu ţi-a veni în gând
Unde-am fost şi unde sânt.

Lângă lacul cel albastru înstelat cu nuferi mari,
440 Printre trestii auroase ce se leagăn solitari,
Vede fata cea cu ochii cuvioşi ca în biseric'
Faţa-i albă ca zăpada într'un păr de întuneric.
Ea în haina ei cea verde se înmlădie bogată
Cu flori albe'mpodobită, cu diamante presărată.
445 — Bună vreme, fată mândră de'mpărat! — Mulţam Căline,
Mult îţi merge vestea'n lume, multe-am auzit de tine
Şi prea rău de tine-mi pare c'ai venit să mori aice,
Căci de vine smăul numai rău ţi-a merge, măi voinice.
— Toţi se laudă cu mâncarea. Spune-mi fată cât mănâncă
450 Smăul tău, să văd pe-acesta, de îl pot învinge încă.
Doisprezece boi, antale tot pe-atâta, iară pâne
Douăsprezece cuptoare abia îi ajung să cine.
— C'un antal de vin mai tare decât mine, zice iesta,
Dar va da Dumnezeu sfântul să mă scap şi de acesta.
455 Vine smeul, vine iute mişcând codrii cei de aur,
Cu cap mare ca cuptorul şi cu aripi de balaur.
— Hei Căline, rău de tine, strigă el şi se aruncă
Pe voinicul care-l prinde, învârtindu-l jos în luncă.
Se luptară rău şi smeul cât de cât să nu se dee.

---

413 (Să-ţi scap sora) merg să-ţi scap pe sora mare.....
414 Trece (codri) de argint pădurea.....
417 (Şi cu frunze ca peteala de subţiri)
Ce în frunza lor cea moale suspinau întunecoşi.
419 Ce sclipind în mii (de raze) sub....
420 (E'ntreruptă) Poartă galbenele-i unde.....
421 Flori de mac ce îmflă'n noapte capul lor roşu şi mare
429 C'auzia cântând o fată.....
441 El vede frumoasa fată, negri ochii cuvioşi

460 — *Hei nevastă, zice dânsul, dă-mi să beau şi dă-i să bee,*
După ce mai odihniră, zise smeul: — Măi Căline,
Nu s'alege'ntre noi lupta ci-ostenim aşa, vezi bine,
Da m'oiu face-o pară roşă şi te-i face-o pară verde
Ş'om lupta pân din noi unul se va stinge şi s-a perde.
465 *Pară roşă este smeul, pară verde e Călin*
Şi în galben întuneric ei se luptă cu venin.
Se'nfăşoară, se desfăşur, mestecând a lor văpaie,
Fulgerând umbra din codri cu a flacărei bătaie,
Joacă'n juru-le dumbrava când în umbră purpurie
470 *Când încremeneşte parcă într'o brumă-adânc-verzie,*
Când în dungi înflăcărate, bolţi, cărări în jur se casc
Sub lumini de curcubee repezi ce se sting cum nasc,
Fâlfăie ca două candeli, obosiţi se'nvârt, se'ncaer
Şi aproape-aproape stinse s'urmăresc jucând prin aer,
475 *Scoţând limbe ascuţite ca să 'nghimpe pe cealaltă,*
Ei jucau prin crengi înalte, printre trestie pe baltă,
Balta tremură adâncă, somnoros şi lin sclipeşte
Asvârlind întunecată câte-o muscă, câte-un peşte
Către flamele-ostenite.... Peste ei de-odată sboară
480 *Ca o pată de cerneală'n noaptea aiurită-o cioară.*
Zice smeul: Moaie, cioară, aripa-ţi în apă, stinge
Flacăra cea verde care nu-s în stare a o'nvinge.
Impărate prea'nălţate, moaie-ţi aripa în apă —
Zice-atunci Călin — şi stânge flacăra roşă, mă scapă.
485 *Iară cioara, cumu-i cioara, cum aude că o urcă,*
Nici una nicidouă, iute se coboară, nu se'ncurcă
Şi lăsând din bot să-i cadă două picături de apă,
Potoleşte para roşă ce tresare, fuge, crapă.
Şi cu botul o ciupeşte, curge sânge ca fier roş,
490 *Incât lacul cel albastru e'ncruşit ca vinul roş,*
Smeul a murit... Se face om Călin şi se îndreaptă
Cu trei fete 'mpărătese unde fraţii îl aşteaptă.

Pe 'ntinsori de codri negri un senin se desfăşoară
Ce-a lui stele mari şi albe peste ele le presară,
495 *Şi la margine de codru ei aprind o focărie*
Intr'o groapă cu cenuşă.. de juca trandafirie
Colibioara cea de trestii cu uşiţa-i răzimată,
Impletită din răchită, cu curmei de teiu legată.
La o ploscă de vin negru stând de vorbă bucuroşi,
500 *Parcă-i zugrăveşte focul cu răsfrângerele-i roşi,*
De asupra ceru-i negru, pe 'ntinsori de catifea
Sunt cusute'n umed aur ici o stea colo o stea
Şi aşa senin e focul, cât le numeri păru'n barbă,
Bătătura cea din ţoale, pe cărări fire de iarbă,
505 *Şi ca merele de roşii stau fetiţele'n văpaie,*
Două-s oacheşe ca sara, mijlocia e bălaie.
Iar Călin, lungit pe burtă şi cu mâinile pe coate,
Cam cu chef le povesteşte întâmplările lui toate
Şi la capăt se chiteşte: — Măi fărtaţi, socot aşa:

---

460 Stăi, Căline, zise dânsul
Stăi, Căline, zise smeul III
463 Da te-i. I
Să mă fac o pară rosă şi..... III
464 Ne-om lupta pân.....

468 Luminând umbra..... I
480 Ca o cugetare neagră'n.....
493 . . . . . tot un senin se desfăşoară.

Fata mare şi cea mică le luaţi de v'or plăcea
Dară pe cea mijlocie — mi-o căzut dragă de foc
Şi nici ea nu zice baiu! bat-o hâtrul de noroc!
Pe încet se stinge focul şi s'acopere cu spuză...
El de mânecă o trage... şi curând buză pe buză
Ei şoptesc... şi-ar spune multe şi nu ştiu de und'să'nceapă
Căci pe rând şi-astupă gura, când cu gura se adapă,
El o simte'n a lui braţe tânără, rotundă, tare
Şi ea tremură ca varga de oţel de-a lui strânsoare.
Îşi ascunde faţa roşă de iubire şi sfială,
Ochii'n lacrimi îşi ascunde'n părul moale de peteală
Şi adorm. Somn greu îi varsă plumb în vinele-ostenite.
Fraţii lui când văd cât doarme, ei se pun pe şopotite
Şi mărunt se sfătuiră ca picioarele să-i taie
Să se laude c'omorîră ei pe smeii în bătaie.
L-ar fi omorît, dar cesta, năsdrăvan fiind, nu pot.
Ei făcură cum gândiră şi-l lăsară-aşa schilod.
La pornit pe fete scoală.... Iar Călin de multă trudă
Nu simţi nici o durere, numa'n somnu-i greu asudă,
Chiar picioarele în traistă i le iau, cu ei le-au dus,
Căci găsindu-le, cum fuse năsdrăvan, şi le-ar fi pus
Iar la loc... In zori de ziuă el a doua zi trezit
Vede cum îl schilodise, ce să facă amărît?
V'o trei zile după-olaltă se mai târâe în brânci
Prin tufanii din pădure şi prin colţii cei de stânci,
Pân'ajunge ca să vadă un palat în văi de raiu
Cât ca să te uiţi la dânsul — de frumos — nu te'ndurai
Şi aude-un glas cu jele, chiar o grădină de glas,
Care inima i-o rupe de-aşa dor ş'aşa necaz,
Şi cum în palat el intră, pe voinicul vede pare
Care mânile-şi rupsese într'a smeilor prinsoare.
— Bună vremea, măi voinice! — Mulţămim frumos Căline,
Ce-ai păţit tu de picioare, ce rău dete peste tine?
Şi Călin începe-a-i spune cât păţise pân'acuma.
— Hai, ne-om prinde fraţi de cruce! hai, ne-om prinde, spune-mi numa
A cui eşti şi cum te cheamă? — Eu fecioru-s de'mpărat,
Codrii de-aur fur'ai noştri pân ce smeii i-au luat.
De când i-ai ucis, Căline, iar ai noştri sunt. Cu chin
Singurel îmi mai duc traiul ici în codri, măi Călin,
Amândoi însă în lume, tu schilod, eu fără mâne,
Ici prin noaptea dumbrăvană şi prin văi om duce-o bine.
Prin pădurile-uriaşe, prin grădini şi prin palat
Se primbla Călin pe gâtul feciorului de 'mpărat,
Unu'n mâni, altu'n picioare, uriaşi fiind, de boi
Au putere, pe atâta cât le trebue la doi.
Şi trecând aşa'n pădure, ei aud foşnind în frunze,
Trece-o umbră fugitoare ce tuşnia să se ascunză.
Călin mâna şi-o întinde şi pe sus când mi-o ridică,
Mama smeilor pletoasă se sbătea răcnind de frică.
— Fă-mi picioare, babă hâtră, şi lui mâni, or te omor.
— De un stânjin mai la vale e, bădică, un isvor,
Vâră-te în el cu totul şi-i eşi întreg... Ei stăi —

---

520 (Ei) (Şi-şi) Ochii.....
522 Fraţii lui când văd cât doarme de adânc....
523 Şi'ncet se sfătuiră.....
543 . . . . . toate câte-au fost păţit.
556 . . . . . care vrea să se ascunză.
561 . . . . . întreg Călin.

BIBLIOTECA DOCUMENTARĂ ORAŞ PIATRA NEAMŢ

De-i aşa — Călin mehenghiul — bagă-mi-te tu întâi!
— Ba eu baiu, că nu-mi trebui. Vâriţi-vă dumniavoastră!
Călin rupe-o creangă verde şi o bagă'n apa-albastră
Şi uscat-o scoate iară. I! cum ţi-aş da pumni tu babă,
Ai vrut să ne-usuci, şireato, spune dreptul mai degrabă!
— Să vedeţi, voinici, la vale printre trestia înaltă,
Apa vie tot sclipeşte, se roteşte colo'n baltă.
Ei ajung la apa'n farmec şi băgând o creangă-uscată,
El o scoate numa'n muguri şi cu frunze încărcată.
Se băgară-atunci în baltă şi-amândoi eşiră 'ntregi
Şi pe babă-o aruncară în isvorul c'unde reci
Şi cu apă moartă... Dânsa se'nchirceşte, se năspreşte
Ca un trunchiu uscat cu noduri pe isvorul mort pluteşte.
Şi acum se sfătuiră veseli ei şi bucuroşi
Ca fărtatul lui să iee fata 'mpăratului Roş.

Se gătiră omeneşte cu iţari şi cu cojoc,
Cu chimirul plin de galbini, încinşi bine la mijloc
Şi pe drumuri părăsite ei se iau şi se pornesc
Şi trecând printr'o pădure din ţinutu 'mpărătesc,
Din tufani cu crenge grele el s'apucă să adune
In basmaua pistruită ca o mână de alune.
Iată că ajunşi la poartă — auzir'un vuet mare,
Chiuiri, halaiu de nuntă, veselii de masă mare,
Când în poartă — văd o babă de-ale noastre. Bună sară!
— Mulţămim voinici din lume! — Ce s'aude-aici afară?
— Ia 'mpăratul... îşi mărită fata... — Cine-o ia, mătuşă?
— Da ţiganul, bucătarul, un cioroiu pistrui cu guşă!
Cică, bată-l naiba, cioară, a ucis doisprece smei!
Zise-atunci Călin pe gânduri: ia auzi, mătuşă hăi,
Eu ţ-oi da bănet de silă, galbeni zimţi chiar un căuş
Dacă, cum vei şti, ghiontită, mi-ai pătrunde printre uşi
Şi la masă dinaintea împăratului vei pune
Ca poclon pentru mireasă astă mână de alune.
Iară baba, cumu-i baba, dă cu ghiotura să treacă,
Mai ghiontită, mai sucită, mai împinsă câte-o leacă,
Intră'n casa unde-i masa, pune'n talger dinainte
Testemelul cu alune, făr'a zice trei cuvinte.
Impăratul pune mâna şi alunele sglobie
Peste faţa cea de masă durăind se împrăştie,
Dar în mijlocul basmalei un inel în loc rămasă,
Un inel care-l perduse de mult tânăra mireasă.
— Tată, uite-inelul care într'o noapte mi-a perit,
Făr să ştiu nici cum, nici unde. Cine dară l-a găsit?
Cine-adus alunele-astea? Logofeţii spun că baba
O strigară dela poartă să s'urnească mai degrabă.
Când în locu-i, cine vine? Un voinic străin. El spune:
Impărate prea 'nălţate, eu vi l-am pus în alune.
Iară cioara cea de mire pe trei perini şade'n puf,
Slugi îl apără cu crenge de muscuţe şi zăduf.
Cum trecuse Călin pragul de sub [el] o pernă cade,
Cum veni'n mijlocul casei nici a doua nu mai şade,
Când ajunse la 'mpăratul şi a treia stă să cadă,
Că ţiganului, vezi doamne, nu îi se cădea să şadă.

---

585 . . . . . Bună vreme!
595 Şi Călin îi dă ba.
597 . . . . . şi pe talger pune

615 *Zice atuncia Impăratul: Cum voinice şi cu cale*
A ajuns inelul fetei în mânile Dumitale?
— Impărate prea'nălţate, iaca cum şi iaca cum.
Da ţiganul nici mai ştie, faţa lui îi numai scrum:
— Impărate luminate, cum poţi ca să-mi strici hatârul,
620 *Eu am omorît toţi smeii! — Cum Ţigane? — Cu satârul,*
Mă înnec dacă l-aţi crede... dar la feţe tot îmi schimbă!
— Să se cate smeii, doamne, dacă au vârfuri de limbă.
Ii cătară şi ce-i dreptul, nici la unul nu era
Şi Călin atunci le scoate şi le-arată în basma.
625 *Impăratul porunceşte ca s'aduc'un armăsar*
Şi de coada lui să lege pe ţiganul bucătar
Şi de coadă-i mai legară lângă el un sac de nuci,
Cade-o nucă — o bucăţică, astfel îl făcu hăbuci.
Ş'acum tu voinice, zise, mi-i fi ginere. — Ba nu,
630 *Altă fată, împărate, tare dragă îmi căzu.*
Am un frate — însă de cruce, tot fecior de împărat.
Şi de mult ţi-era s'o ceară deşi nu s'a cutezat.
Uite-l ice. Dară fata se cam uită vrând-nevrând,
Că tot pe Călin Nebunul l-ar fi vrut ea mai curând.
635 *Cindure că cu feciorul era mai de o potrivă*
La a ochilor jele s'a muiat mai milostivă.
Deci făcur'o nuntă mare ş'a ţinut trei luni de rând.
Lăutari, banchet, halaiuri, tot ce-ţi poate trece'n gând.
Ce nu era? Dragă Doamne, era nuntă 'mpărătească.
640 *Dar acum mă duc, le zice... Pe-a mea Domnul s'o păzească!*
Nici nu ştiu cum e, cum nu e. Geaba fratele-i de cruce,
Geaba tânăra mireasă îl mai ţin cu vorbă dulce,
Dor i-i Doamne şi nici ştie cum l-apucă-un dor avan,
Că de când n'o mai văzuse se scursese şapte ani.

645 *Când ajunse locul unde casa tatălui său fuse,*
El văzu palate mândre şi livezi măreţe puse.
Şi pe o câmpie goală el văzu de vite-o ciurdă,
După ea copil calare c'un ciomag în mână sburdă.
Şi părea că are şase ai şi'ncă ceva mai bine,
650 *— Bună vreme, măi băiete! — Mulţămim voinic străine!*
— Nu'mi ştii spune cine şade'n aste rânduri de palat?
— Doi voinici ce-au scos odată pe trei fete de 'mpărat
Din a smeilor prinsoare. Ş'au luat care pe care:
Mijlociul pe cea mică şi cel mare pe cea mare.
655 *— Da ce-i de cea mijlocie? — La găini au pus-o ei*
Şi să vezi, voinic streine, că eu sunt feciorul ei,
Mama'mi spune, câte-odată de-o întreb a cui îs eu,
Că-s a lui Călin Nebunul. Cine-o mai fi, nu ştiu zău!
Când aude... numai dânsul îşi ştia inima lui,
660 *Că, să ertaţi Dumnevoastră, da... era băietul lui.*
— Da mă rog, bade, ajută-mi să dau vitele'n ocol!
Inserează... Stele împlu tot seninul lin şi gol...
Cu băiatu'n bordei intră şi pe capetu-unei laiţi
Lumina mucos şi negru într'un hârb un roş opaiţ,

---

619 Eu am (ucis) omorît toţi smeii, dar la feţe tot îmi schimbă.
628 Lângă nucă.....
635 Da de! fiindcă cu ficiorul.....
646 . . . . . şi grădini mărete puse.
652 . . . . . două fete...
663 (El intră'n bordeiu atuncia) Cu băiatu'n.....

665 Se coceau pe vatra sură două turte în cenuşă,
Un papuc e într'o grindă, celălalt e după uşă,
Prin gunoiu se primblă iute legănată o răţuşcă
Şi pe-un ţol orăcăeşte un cucoş închis în cuşcă,
Hărîie'n colţ colbăită noduros râşniţa veche,
670 In cotlon toarce motanul pieptănându-şi o ureche;
Sub icoana afumată unui sfânt cu comănac
Arde'n candelă-o lumină cât un sâmbure de mac,
Pe-a icoanei policioară busuioc uscat şi mintă
Implu casa de mireasmă piparată şi prea sfântă.
675 O beşică'n loc de sticlă e lipită'n ferestruie,
Printre care trece-o dungă mohorîtă şi gălbuie,
Cofa-i albă cu flori negre şi a brad miroasă apa,
De lut plină, răzimată stă pe coada ei o sapă.
Pe cuptorul uns cu humă Călinaş cel mititel
680 Zugrăvise c'un cărbune un clapon şi un purcel,
Cu codiţa ca un sfredel şi cu fuse'n loc de labă
Cum i se şedea mai bine purceluşului de treabă.
Pe un pat cu paie numai doarme tânăra nevastă,
In mocnitul întuneric faţa ei lângă fereastă.....
685 Şi tot sufletul dintr'însul pare-atunci că şi-l înhoalbă
Şi-l adună'n ochi de trece preste faţa ei cea albă.
El s'aşază lângă dânsa, faţa ei o netezeşte,
O desmeardă cu durere, o sărut'o drăgosteşte,
Pleacă gura la ureche-i, blând pe nume el o cheamă,
690 Ea deschide somnoroasă lunge gene de aramă
Şi adânc la el se uită, i se pare că visează,
Ar zâmbi şi nu se'ncrede, ar striga şi nu cutează,
El din patu-i o ridică şi pe pieptul [lui] o pune,
Toată viaţa-i se adună'n al ei sân rotund şi june,
695 Ea se uită şi se uită... mută... un cuvânt nu spune,
Doară râde c'ochi'n lacrimi, speriată de-o minune,
Ş'apoi îi suceşte păru'n a ei degete subţire
Şi-şi ascunde faţa roşă pe-al lui piept duios de mire.
El ştergarul îl desprinde şi-l împinge lin la vale,

---

665 (Şi se cociau) Se cociau în..... de cenuşă
666 . . . (lângă) într'o grindă.....
669 (Intr'un colţ e no) Hărâie'n colţ (noduroasă) colbăită.....
671 . . . (cine ştie cărui sfânt) a vre unui sfânt burlac
675 (Şi (fereast) rotundă ferestruică) O beşică'n...
677 Cofa albă-i . . . . (s'a stejar) şi a brad.....
678 (Şi (ţărâna) de lut e încă plină) De lut plină.....
679 Pe cuptorul (cel) uns.....
680 . . . un (copil) (curcan) (băiat) clapon cu un purcel
681 Cu picioarele ca beţe şi cu pântece rătund
După 681 urmează aci:
C'o căciulă'n patru colţuri, cu o pană (neagră) (mare) lungă'n fund,
Pe-un copaciu ca şi o greblă el a zugrăvit un cuc
(Şi de-asupra lui o cioară, dedesubtu-i un bunduc)
Cu o coadă ca un sfredel şi (c'o creastă de năuc) (se uită la un cuc) se vede un bunduc.
682 . . . . unui purcelus de treabă I
In ms. I, patru versuri suprimate, după 682:
Pe-un copaciu ca şi o greblă el a pus în vârf un cuc
Şi de jos la el se uită cu durere un bunduc
Cu mănuţele ca beţe şi cu pântece rătund
C'o căciulă'n patru colţuri şi o pană lungă'n fund.
683 . . . . . (zace) doarme dulcea lui..... V
684 . . . . . capul ei lângă.....
689 (Se apleacă la ure) Pleacă gura . . .
693 . . . şi pe piept duios o pune
696 . . . de minune
697 . . . între (degetele-i albe) degete subtire
698 . . . piept îmflat de mire
699 El îi desprinde stergarul, lăsând să cadă la vale

700 Drept în creştet o sărută pe-al ei păr de aur moale
Şi bărbia ei ridică, s'uită'n ochii plini de apă
Şi pe sânu-i o desmeardă şi din gură-i se adapă.
Dar a doua zi voinicul mânios intră'n ogradă,
Fraţii lui cum îl văzură la genunchi veniau să-i cadă
705 — Iartă, frate, căci greşala zău de mult ne-apasă peptul
Ba nu, fraţilor, le zise, să vedem ce e cu dreptul,
Să facem o boambă mare, s'aruncăm spre cer în sus
Şi tustrei să stăm sub dânsa pe când va cădea de sus,
Să vedem ce-o să gândească Dumnezeu şi ce-a să zică.
710 Astfel, cum ţi-ai face cruce, ei se pun alături... pică
Boamba grea svârlită'n ceruri, din cei doi făcând fărâme.
Şi Călin rămâne singur, rău îi pare ca la nime,
Dară nici c'avea ce face. Impăcat de-astă dreptate,
Lasă'n pace să trăiască tinerele lui cumnate
715 Şi făcu o nuntă mare dup'opt ai de'nstrăinare,
Multă lume se dusese ca să vad'aşa serbare.
Fui şi eu... Dar cum făcură o ulcică cu păpară,
Mi-au bătut căciula'n creştet şi m'au dat pe uşă-afară.
Mă'nciudai urît. In grajduri pusei mâna pe-un cal graur,
720 Cu picioarele de ceară şi cu şeaua numai aur.
De fuior îi era coada, capu-i era de curechiu,
Avea ochii de neghină şi gândaci avea'n urechi,
Ş-au pornit pe-un deal de cremeni... picioarele se topiau,
Coada pârâie'ndărătu-i, ochi'n capul lui pocniau.
725 Cum văzui că nu-i de bine încălicai pe-o prăjină
Şi mergând pe ea de-a hale v'am spus şi eu o minciună
Şi încălicând pe-o şea, v'am spus-o toată aşa.

---

700 Şi în creştet I
(Şi) Drept . . . V
701 . . . i-o ridică, [s'uită'n ochii plini] de apă I
705 Iartă, frate, îl rugară căci greşala ne-o cunoaştem
706 . . . vrem dreptate IV
719 . . . . . încălecai un cal graur
Ciudă-mi fu. M'am dus în staul şi-am pus mâna pe-un cal graur
720 . . . . . şi cu şeaua numai de-aur I
721 . . . . . avea capul de curechiu IV
725 Cum văzui că nu e bine . . .

727 (Şi încălicând pe-o poartă, vă spuseiu povestea toată).
Şi încălicând pe-o şea, v'o spuseiu toată aşa.

Călin Nebunul

(Poveste).

Era odat' un Impărat ş'avea 3 fete şi erau aşa de frumoase de la soare te puteai uita, da la dânsele ba. Acu cele două era cum era, da cea mijlocie nici se mai povesteşte frumuseţea ei. Acu câţi feciori de'mpăraţi şi de ginarari a cerut-o, Impăratul n'a vrut să le dee. Acu'ntr'o sară a venit 3 tineri şi le-o cerut, da el n'a vrut să le dee. Acu ei o eşit afară şi unul dintr'înşii a prins a fluera cât s'o făcut un nor mare şi nu s'o mai văzut nici ei, nici fetele — le-o răpit.

Acu'mpăratul a scos veste'n ţară, că cine o găsi fetele, li dă de nevastă. Acu'n satul cela a'mpăratului era un om ş'avea trei flăcăi. Doi erau cum erau, da unul era prost, şedea'n cenuşă şi-l chema Călin Nebunul. Ş'a zis acei doi fraţi: Haidem şi noi să căutăm fetele 'mpăratului. Da Călin a zis: Hai şi eu cu voi. Şi cei doi o zis: hai. Şi'mpăratul o zis că care s'o porni după fete li dă bani de cheltuială şi straie de primeneală. Acu ei au făcut un arc ş'o zis că unde l-a svârli, până unde-o ajunge, acolo să poposească. O aruncat cel mare ş'o mers v'o două zile ş'a ajuns. O aruncat şi cel mijlociu şi tot aşa de grabă a ajuns. Da când o aruncat Călin Nebunul o mers trei luni de zile zi şi noapte şi de-abia a ajuns. Acu ei mergând pe drum a gătit şi cremenea şi amnaru. De-abia a avut cu ce aţâţa oleacă de foc.

Ms. Ac. Rom. 2284 fol. 14—26.

In ms. 2250 fol. 180 găsim rezumatul sumar al poveştii.

„Impărat cu 3 fete pe cari nu vrea să li dea nimănui... Cea mijlocie o minune de frumuseţe. Trei tineri o cer şi nu li le dă... Un nour care le răpeşte pe fete. Premiul escris de Impăratul, care va găsi fetele. Cei trei voinici feciori din sat. Călin Nebunul cel mic — nebun — năzdrăvan. Pleacă ca să găsească şi poposesc unde cade săgeata.

. . . . . care nu va veghia să nu se stingă focul.

Merge pe brânci de dă de cel fără mâni. Prind smeoaica. Balta ce usucă. Balta ce învie —. Fata Impăratului Roş —. Frăţia de cruce. Baba — nucile — inelul. Ţiganul pe 12 perini — cu fiece pas cade perina.

Calul cu nuci, calul cu ţiganul legat... Il lasă. Acasă băiatul cu porcii —. Găinăreasa. Lupta cu buzduganul".

Ş'o zis aşa ei înde ei că să păzească focul unul din ei cât or dormi[1]) ceilalţi doi, că dacă s'o stinge focul îi taie capul celui ce-a păzi dintr'înşii. Acu s'a culcat cei doi şi cel mare a rămas să păzească. Pe la miezul nopţii s'a auzit un vuet grozav. Era un smeu cu 3 capete.—Cum ai putut să-mi calci moşiile de la tată-meu făr de voia nimărui? Hai la luptă.—Hai! Şi s'o luptat ei, s'o luptat pân'acu l-o omorît pe smeu şi o făcut din capetele lui 3 căpiţi de carne. Acu se trezesc cei doi: — Uite, voi aţi dormit, da eu uite ce lupt'am avut. Acu a doua noapte cel mijlociu era să stea de strajă. Iar pe (la) miezul nopţii se aude-un vuet. — Cum ai putut să-mi calci moşiile lui tată-meu fără voia nimărui? Aista era cu 4 capete. — Hai la luptă. — Hai! Şi l-o omorît şi pe acesta, ş'o făcut 4 căpiţi de carne din capetele lui. Acu când s'o trezit ei, o'nceput să-i dee de grijă lui Călin Nebunul că să păzească bine focul. Acu el a treia noapte era să fie. Acu iar pe la miezul nopţii s'auzi un huet mare. Un smeu era, cu opt capete. — Hai! zice Călin Nebunul, că şi smeul era năsdrăvan şi ştia de dânsul, hai la luptă! — Hai! Cât se luptă, se luptă, cât de cât să nu se dee smeul. I-o tăiet Călin Nebunul o ureche, ş'o picat o picătură de sânge ş'o stins focul. Ş'aşa prin întuneric s'o 'nceput ei a lupta ş'în sfârşit l-o omorît Călin Nebunul ş'o făcut opt căpiţi de carne. Acu ce să facă el? foc nu-i. S'o luat el şi merge aşa supărat prin pădure ş'o ajuns la un copac nalt şi s'o suit în vârful lui ş'o văzut în depărtare o zare de foc. Scoboară el şi se porneşte s'ajung'acolo şi 'ntâlneşte un om pe drum.

— Bună noapte.

— Mulţămesc D-tale.

— Da cine eşti D-ta?

— Eu îş *De-cu-sară.*

Călin Nebunul l-apucă şi-l leagă de un copac cot la cot. Mai merge el o bucată bună şi mai întâlneşte un om. — Bună noapte.

— Mulţămesc D-tale.

— Da cine eşti D-ta.

— Eu îs *Miezu-Nopţii.*

Ia şi pe acela şi-l leagă iar de-un copac. Mai merge el înainte şi mai întâlneşte un om.

— Bună noapte.

— Mulţămesc D-tale.

— Da cine eşti D-ta.

— Eu îs *Zori-de-ziuă.*

Il leagă şi pe-acela. El i-o legat, că lui îi era frică să nu se facă ziuă.

Insfârşit ajunge el acolo. Acolo era o groapă mare ş'un

1) In ms. din greşeală e scris: „cât or păzi".

cazan c'o pereche de chirosteie mari şi'ntr'însul fierbea v'o două, trei vaci şi'mprejurul chirosteielor se cocea o turtă. Şi'mprejurul ei dormeau 12 smei şi două smeoaice, mamele lor.

Acu Călin Nebunul ia v'o doi tăciuni într'un hârb şi'un cărbune 'n lulea şi plecând însă i-a venit aşa o mirosnă de bună din demâncat, şi luând o bucăţică, a curs apă clocotită pe urechea unui smeu şi el o ţipat straşnic că toţi s'a trezit şi l-au prins pe Călin Nebunul. — Ş'o vrut să-l omoare, şi el a zis: „Mă rog Domniilor Voastre, lăsaţi-mă că sunt om sărac". — Dar ei a zis aşa: „Dacă tu ne-i aduce pe fata'mpăratului Roşu, noi te-om lăsa".

— Da el o zis: „Dece n'o luaţi D-voastră, că sunteţi mai mulţi şi mai tari?"

— Da noi suntem duhuri necurate şi'mpăratul are un cucoş ş'un căţel. Noi când ne-apropiem de palatul lui, cucoşul cântă şi căţelul bate şi noi trebue să fugim. Da tu-i putea mai bine, că eşti om pământean.

— Da Călin Nebunul viclean: „Haideţi şi D-voastră cu mine, că-s eu om pământean şi căţelul n'a bate, nici cucoşul n'a cânta". Da Călin Nebunul se uită şi vede-un voinic ca şi dânsul legat cot la cot de-un copac; şi când o văzut că s'o pornit Călin Nebunul, el s'o smucit straşnic încât a rămas mâinile la copac şi el a fugit. Şi ei merg, merg pân'ce-ajung la poart'mpăratului. Şi era o poartă mare de fier, ca nu era 'nstare să treacă nimeni afară de Călin Nebunul. Şi el s'a suit pe poartă ş-o zis smeilor: „Hai să vă iau câte pe unul de chică şi să vă duc în ogradă". Şi lua tot câte unul şi cu paloşul le tăia capul, până ce-o tăiat la toţi. Ş'o intrat în ogradă; da 'mpăratul de grozav zid şi poartă ce-avea, uşile erau toate deschise. Călin Nebunul s'o suit sus pe scări şi scările erau de aur bătute cu diamant, ş'o intrat în casă unde dormia fata. Da era lună ş'o mândreaţă afară şi luna *bătea* în casă unde dormia fata. Da fata era aşa de frumoasă decât de nepovestit. Călin Nebunul a sărutat-o şi i-o luat inelul de pe mână şi s'o dus.

Când a ajuns la smeii cei tăiaţi, li-o tăiet vârfurile limbilor la toţi, doisprezece şi le-o pus în basma ş'o trecut poarta şi s'o pornit la drum. A mers până ce-a ajuns la cazan. A putut prinde o smeoaică ş'a fiert-o, da una a scăpat. Călin o luat pe degetu ista mic turta şi pe celălalt cazanu cu carne şi'ntr'un hârb oleacă de foc şi s'o pornit la drum ş'a ajuns la *Zori-de-ziuă* şi i-o dat o bucată de carne ş'o bucată de turtă, l-o deslegat ş'o zis: hai, du-te!

Mai merge el, ajunge la *Miezu-nopţii* şi-i dă ş'aceluia o bucată de carne ş'o bucată de turtă, şi-i dă drumul ş'aceluia.

Când a ajuns la *De-cu-sară,* era mai mult mort de când era legat. Ii dă ş'aceluia o bucată de carne şi de turtă şi-i zice: Du-te bre'n pace.

Când a ajuns, n'o apucat a ațâța focul și soarele acu era sus. Frații lui atâta dormise c'acu'ntrase mai de-un stânjen în pământ. Când s'o trezit o zis: — I, Călin Nebun! lung'a mai fost noaptea asta! Da Călin Nebunul nimica nu le-a povestit din ceeace s'a petrecut cu dânsul noaptea. A pregătit ei iar să se pornească, ș'o svârlit tot Călin Nebunul arcul ș'o mers ei așa pân'la *Pădurea de aur*. Când o ajuns acolo li-o zis Călin Nebunul așa: „Fraților, voi nu-ți putea trece'n pădurea asta. Făceți-vă voi o colibă aici și stați să mă duc eu singur" Așa el s'o pornit. Când o ajuns în mijlocul pădurii cei de aur, fata cea mare a'mpăratului făcea demâncat smăului ei.

— Bună vreme, fată de 'mpărat!

— Mulțumesc D-tale Călin Nebun. De numele D-tale am auzit, dar a vedea nu te-am văzut. Da fugi că dac'a veni smăul te ucide.

— Da cât mânâncă smăul tău?

— Fata zice: patru cuptoare de pâne, patru vaci fripte și patru antaluri de vin.

— Zice: Ia să văd eu, de-oiu putea mânca.

Se pune Călin Nebunul și mânâncă toate.

Iacă vine și zmăul.

— Bună vreme, câne de smău!

— Mulțămesc Călin Nebun.

— Am venit să iau pe fată. Hai, hai la luptă.

— Stai să mânânc ceva.

Dacă, zău, eu ți-am mâncat mâncarea.

— Cu-atât mai bine, zice, eu sunt ușor și tu ești greu.

Și se iau la luptă și se luptă și-l omoară Călin Nebunul. Pe urmă zice fetei: Rămâi aici că mă duc să scot cele două surori ale tale. Și se pornește. Ajunge 'n mijlocul pădurii cei de argint. Fata cea mijlocie făcea de mâncat ș'aceia. Da el cum a văzut-o, i-a căzut strașnic de dragă.

— Bună vreme, fată de'mpărat!

— Mulțămesc D-tale, Călin Nebun. De numele D-tale am auzit, d'a vedea nu te-am văzut. Da și Călin Nebunul era frumos și fetei i-a căzut drag. Da fata-i zice: Fugi, că dac'o veni smăul te ucide!

— Da cât mănâncă smăul?

— Opt cuptoare de pâne, opt vaci fripte și opt antaluri de vin.

— Adă'ncoace să văd oiu putea mânca.

Și mănâncă tot. Iacă vine și smăul.

Bună vreme, câne de smău!

— Mulțămesc Călin Nebun.

— Hai la luptă!

— Stai să mănânc ceva.

— Că eu ți-am mâncat mâncarea!

— Mi-o fi mai uşor la luptă. Şi se iau, se luptă şi se luptă — şi-l omoară Călin Nebunul.

Da lui aşa-i era de dragă fata, de-o luat-o cu dânsul la pădurea de aramă. Când a ajuns în mijlocul pădurii, ş'aceea făcea de mâncat. Aceea nu-l ştia, da văzându-l cu soră-sa o'nţeles.

— Unde-ţi este bărbatul tău?

— La vânat Călin Nebun. Da fugi c'aista te omoară!

— Cât mănâncă el?

12 (cuptoare de pâne), 12 (vaci fripte) şi 12 (antaluri de vin).

— Ia să văd eu, oiu mânca!

Mănâncă Călin Nebunul, mănâncă, când la un antal de vin, nu-l putea bea şi zice-aşa: „Cu-atâta-i mai tare smăul decât mine".

Iacă vine şi smăul.

— Bună vremea câne de smeu.

—Mulţumesc Dumitale, Călin Nebun.

Am venit să-ţi iau pe fată.

— Ba pe fată nu-i lua-o. — Hai la luptă!

— Numai să mănânc ceva. — Eu demâncatul ţi l-am mâncat!

— Eu oiu fi mai uşor, tu mai greu.

— Hai la luptă! — Hai!

Se luptă, se luptă, cât de cât să nu se dee smăul. Zice smăul: „Hai eu m'oiu face o pară roşă, tu te fă o pară verde". Da el cu asta a greşit că para roşă-i mai moale, para verde-i mai tare.

Iacă trecu pe-acolo o cioară pe sus şi-i zice smăul: „Cioară, cioară, moaie-ţi aripa ta'n apă şi stinge para asta verde".

Da Călin Nebunul zice: „Impărate Prea 'nălţate, moaie-ţi aripa ta'n apă şi stinge para asta roşie". Cioara când a auzit — ştii D-ta a urcat-o — îndată s'o dus. După ce-a udat-o, a'nceput a ciupi dintr'însa, ş'atâta sânge a'nceput a curge de îmblai până'n genunchi.

De acolo el s'a luat cu fetele şi s'a pornit.

A ajuns în pădurea de aur şi a luat şi pe cea mare şi s'o pornit ş'a ajuns la fraţii lui.

Ş-o zis aşa: „Fraţilor, pe aste două le-ţi lua voi, dar ast mijlocie e-a mea"; şi s'o culcat să doarmă. Şi fraţii s'o sfătuit aşa: ca să-l omoare nu se putea, da să-i tae picioarele şi să iee fetele şi să se ducă la 'mpăratul şi să zică că ei le-au scos.

Şi i-o tăiat picioarele când dormea ş-o luat fetele şi s-o pornit. (Aşa [era] de trudit de lupte, încât n'a simţit când i-au tăiat picioarele).

In zori de ziuă se trezeşte el. Se vede făr' de picioare. Ce să facă? Da picioarele i le-o luat de acolo, că altmintrele el le-ar fi pus, că era năzdrăvan. S'o luat el încetişor ş'o intrat

în pădurea ast'de aur. A mers v'o 3 zile și v'o trei nopți ș'a ajuns la un palat așa de frumos de nu te 'ndurai să te uiți la dânsul.

Ș'a auzit un cânt așa de jele, de i-o rupt inima. Se ia el încetișor și se suie pe scările cele și vede acolo pe voinicul ce-și rupsese mâinile la smei.

— Bună vremea, voinice!

— Mulțumesc D-tale, Călin Nebun, da ce-ai pățit? — Și el începe a-i spune toate câte-au pățit.

— Hai să fim frați de cruce!

— Hai!

— Da D-ta cine ești, l'întreabă Călin Nebunul.

— Eu, zice,-s un fecior de'mpărat și pădurile astea au fost toate a tătăne-meu și ni le-o luat smeii; da de când ai omorît pe smei, acu iar suntem noi în stăpânire, și eu pentrucă-s făr'de mâni trăesc aici. Eu făr'de mâni, tu făr'de picioare, om trăi bine. Călin Nebunul se prinde cu mânile de gâtul fiului de'mpărat și se primblă prin pădure. Așa într'o zi aude-un foșnet de frunze. Da fratele lui cel de cruce zice-așa: „Eu m'oiu apropia încetișor și ți-oiu da drumul și tu prinde cu mânile". Dându-i drumul, prinde pe smeoaica cea scăpată și zice-așa: „Fă-mi mie picioare și estuia mâni, ori te omorîm". Și smeoaica zice: „Iaca acolo ca de un stânjen de departe este o baltă; vârî-te acolo că-i eși cu picioare și istlalt cu mâni. Da Călin Nebunul *mehenghiu:* „Vârî-te tu întâi". — „Ei, ba vârîți-vă D-v.". Da Călin Nebunul rupe o crenguță verde ș-o moaie'n apa ceea ș-o scoate uscată; ș-o începe — a pumni, că ea o vrut să-i usuce. — „Mă rog nu mă bate, iacă este la dreapta altă baltă". Călin Nebunul vâră o crenguță uscată ș-o scoate verde și se vâră el acolo și se scoate cu picioare și celalt cu mâni. Și ia ș-o omoară pe smeoaica, că știa că'n orice vreme are să-i facă rău.

De-acolo ei se iau și zice Călin Nebunul așa: „De-acu eu mă duc să-mi caut pe nevasta-mea, da'ntăi hai să mă duc într'un loc, care ți-am spus eu — [la] fata 'mpăratului Roșu. Și se iau și se pornesc. Mergând ei printr'o pădure aproape de curtea 'mpăratului, o cules Călin Nebunul o basma de alune. Ajungând la poartă a auzit un vuet mare. Da ei erau îmbrăcați cu țari și cu cojoace și'ncinși cu chimiri. Da baba cea dela poartă era de-a noastră.

— Bună sară, mătușă!

— Mulțumesc D-tale, voinice!

— Da ce-i aici, ce s'aude?

— Se mărită fata 'mpăratului.

— Da cine o ia?

— Bucătarul, c'o ucis 12 smei.

Da Călin Nebunul îi zice-așa babei: — „Mătușă iacă-ți dau

un căuș de galbeni, să-mi faci ce ți-oiu zice". Baba s'o uimit când a auzit de-un căuș de galbeni, — „Ți-oiu face, voinice". El a luat basmaua cea de alune. Era basma de-a noastre, neagră cu floricele p'împrejur ș-o pus inelu'n mijloc ș-o zis așa: — „Du, mătușă, și pune dinaintea împăratului, măcar că te-o ghionti și te-or da, vârî-te așa cu de-a sila". Baba s'o dus și-o intrat cu ghionturi ea acolo, ș-o pus pe masă ș-o ieșit. Când i-o dat Călin Nebunul căușul cel de galbeni, ea strașnic s'o bucurat, că ea nu cât să-l fi avut în viața ei, dar nici nu l-a văzut.

Impăratul când o pus mâna pe basma, alunele o'nceput a dărăi pe masă ș-o rămas inelu'n mijloc. Fata a zis: „Iacă tată inelul meu, pe care nu se știe cum l-am prăpădit". Impăratul a'nceput a striga: — „Cine-a adus basmaua cu alunele?". Logofeții a spus că baba cea dela poartă. De grab'a strigat s'aducă cine-a adus. Se ia Călin Nebunul și intră. Da mirele țiganul ședea pe trei perini de puf. Când a fost Călin Nebunul în pragul ușei, o perină a căzut de sub țigan. Când a fost în mijlocul casei, a picat ș'a doua și țiganu-o zis: încet, să nu mă tăvălești. Când a fost lângă 'mpăratul, a căzut ș-a treia perină, că de! țiganului nu i se cădea să șadă. Zice 'mpăratul: — „Cum, voinice, inelul fetei mele a ajuns la D-ta?".

— „Impărate Prea'nălțate! Iaca cum și iaca cum". Da țiganul: — „Ce spui minciuni, că eu am ucis smeii". Da Călin zice: — „Impărate s'aducă toți smeii, să vezi este vârful limbelor". A adus și cu adevărat nu era. Atunci el le-a scos și le-au arătat.

Atunci împăratu-a strigat s'aducă calul cel mai bun din grajd și-o legat pe țigan de coada calului ș-o pus ș-un sac de nuci și-a dat biciu calului. Unde pica nuca, pica și bucățica din țigan.

Acu 'mpăratul a zis: — „De-acu, voinice, mi-i fi ginere".

Da Călin a zis: „Ba nu 'mpărate, că mie alta mi-a căzut dragă, da eu am un frate de cruce aici cu mine, tot fecior de 'mpărat, s'o iee-acela". Și l-o adus deși fata ar fi vrut mai degrabă după Călin Nebunul; dar dă, cu estălalt era potrivită. Ș'o făcut o nuntă strașnică de-o ținut v'o trei săptămâni, luminații, lăutari ce nu era? și de-acolo o zis Călin Nebunul: — „De-acu mă duc să-mi găsesc pe-a mea". Cât plâng ei și stăruie, da n'a putut să-l potrivească ca să rămâie. S'o pornit. Când a ajuns el la casa tătâne-său, era un palat strașnic, ș'un cârd de porci și-i păștea un băețel ca de vr'o șapte ani. Că de când îi tăiase picioarele era ca vr'o 8 ani de zile.

— Bună vreme, băețele.

— Mulțumim D-tale, bade!

— Cine șade'n curțile este?

— Ia niște voinici care au luat niște fete de 'mpărat, care le luase smeii.

— Da cum trăesc ei, pe care fete o luat?

— Cel mare a luat pe fata cea mare, cel mijlociu a luat pe cea mică.

— Da cea mijlocie?

— Au pus-o de păzește găinăria.

— Da tu a cui ești?

— Mama-mi spune că-s a lui Călin Nebunul, cine-a mai fi acela. Da el când a auzit așa, numai el știa inima lui, că dă să ierți mata, cinstita fața matale: era a lui.

— „Da mă rog, bade, ajută-mi a da porcii'n ocol". Merg porcii, merg, când o scroafă nu vrea să intre.

Călin Nebunul a trântit cu drucu'n scroafă. Ea a'nceput a țipa strașnic, porcii toți după dânsa. Decât a auzit ei ș-o eșit afară ș-o început a striga, care-i acolo de bate porcii? Da Călin Nebunul intră'n ogradă. Ei cum l-o văzut, l-o cunoscut. Și s-o sculat îndată și s'o pus în genunchi înaintea lui. „Iartă-ne frate, că ne cunoaștem greșala". Da Călin a zis așa: — „Ba nu fraților. Hai să facem o bombă de fier și noi să ne punem tustrei alături ia așa cum faci cruce, s'o aruncați unul din voi în sus, că-i scurtă, că pe care-o cădea, acela-i vinovat". Ș-o aruncat în sus ș-o căzut pe cei doi și i-o făcut mii de fărâme.

Și el a făcut o nuntă strașnică... Da el nu era așa tare la inimă ca să ție pe-acelea rău, ca aceia pe asta a lui, el tot ținea ca la cumnatele lui, ș-o făcut un bal strașnic și eram și eu acolo.... și ei a făcut o ulcicuță de papară și m'o dat pe uș-afară, de mie mi-a fost ciudă și m'am dus în grajd și mi-am ales un cal cu șeaua de aur,[1]) cu trupu de criță, cu picioarele de ceară, cu coada de fuior, cu capul de curechiu, cu ochii de neghină, ș-am pornit p-un deal de cremene: picioarele se topeau, coada-i pârâia, ochii pocneau ș-am încălicat pe-o prăjină și ți-am spus o minciună, ș-am încălicat pe o poartă și ți-am spus-o toată.

---

1) In ms. cu „șeaua de graur". Eminescu a scris astfel din grabă în loc de: „un cal graur cu șeaua de aur".

CUPRINSUL

Pag.

MODEL ŞI CREAŢIE..... 3
BASMUL VERSIFICAT 13
MODELUL POPORAN 31